

Les Notícies de **llengua i treball**

Desembre 2025. Núm. 61



**Entrevista a
Natalia
Abu-Sharar,**
presidenta de la
Comunitat Palestina de
Catalunya

«Visibles», darrere
l'arquitectura hostil

El caganer, una figura
popular del pessebre

Mil·lenari del Monestir
de Montserrat

Comunicació clara

 **UGT.cat**
Unió General de
Treballadores i Treballadors
de Catalunya



Natalia Abu-Sharar, al barri del Raval, Barcelona

Les Notícies de llengua i treball

Desembre 2025. Núm. 61

Consell editorial: Xavier Barberà, Cecilio Limiñana, Cati Llibre, Núria Pelay (Sindicalistes Solidaris), Gentil Puig, Josep Puig-Pla, Núria Solé, Joan Tudela i Juan Antonio Zamarripa

Direcció: Rosa Maria Puig-Serra
Sotsdirecció: Magda Gascon
Assessorament lingüístic: UGT de Catalunya
Disseny/maquetació: Comunicació i imatge de la UGT de Catalunya
Xarxes: Sita Aguilera

Redacció: Rambla del Raval, 29-35
 08001 Barcelona
 tel. 93 295 6100, ext. 28341
 a/e: rmpuig_serra@catalunya.ugt.org

Dipòsit legal: B-15.113-97
ISSN 2013-3839
Versió digital: ISSN 2014-5810

Edita: UGT de Catalunya  **UGT.cat**

Amb la col·laboració de:
 CFDT de la Catalunya del Nord
 UGT del País Valencià
 UGT Illes Balears
 UGT Aragó

 **Generalitat de Catalunya**
Departament de la Presidència

 **appec**
 editors de revistes i digitals

Per raons de sostenibilitat, aquesta revista s'imprimeix en paper ecològic i sistemes d'impressió i canals de producció respectuosos amb el medi ambient.



Fet amb programari lliure

Societat

Jornada laboral sense límits, per Noèlia Marín.....	3
Apagar els incendis forestals ara, per F. Vallespinós.....	7
Arquitectura hostil, per Fundació Arrels.....	10
Guies de muntanya, per Nando Gel.....	15

Cultura

El caganer, una figura popular, per Marc Ignasi.....	18
Exposició sobre Miguel Hernández.....	22
L'origen dels cognoms, per Joan Tudela.....	24

Entrevista

Natalia Abu-Sharar, per Èlia Varela.....	26
--	----

Memòria

Mil·lenari de Montserrat, per Josep Puig-Pla.....	32
Manifestacions de l'1 i del 8 de febrer de 1976, per D. Ballester.....	36
En record d'Anna Ballebó.....	38
Centenari de la mort de Pablo Iglesias, per Rodrigo Lucía.....	39

Llengua

Escola de Lletres de Tarragona, per Jordi Vinyals.....	44
Haiku, la poesia de l'instant, per Rita Nin.....	46
Comunicació clara, per Sylvia Velasco.....	50
Pluja de mots: La transició justa, per Termcat.....	53
Fil de llengües: Judit Neddermann.....	54

Infocultures

Pòdcasts.....	55
Ressenyes.....	56

Si vols subscriure't a la revista i rebre-la a casa o a la feina, fes-nos arribar les teves dades: UGT de Catalunya, Àrea de Cultura, rambla del Raval, 29-35, 08001 Barcelona, llenguaitreball@catalunya.ugt.org.

La nostra revista també està disponible en format digital. Pots consultar i descarregar-te tots els números a la web de la UGT de Catalunya a https://is.gd/ugt_cat_llengua_treball.

D'altra banda, per rebre-la en format digital, envia un correu amb la teva adreça electrònica a: llenguaitreball@catalunya.ugt.org, amb l'assumpte «ALTA», indicant-hi el teu nom. L'adreça només es farà servir per rebre la publicació.

Les Notícies de llengua i treball no s'identifica necessàriament amb les opinions expressades en els diversos articles i entrevistes.

Una jornada laboral sense límits

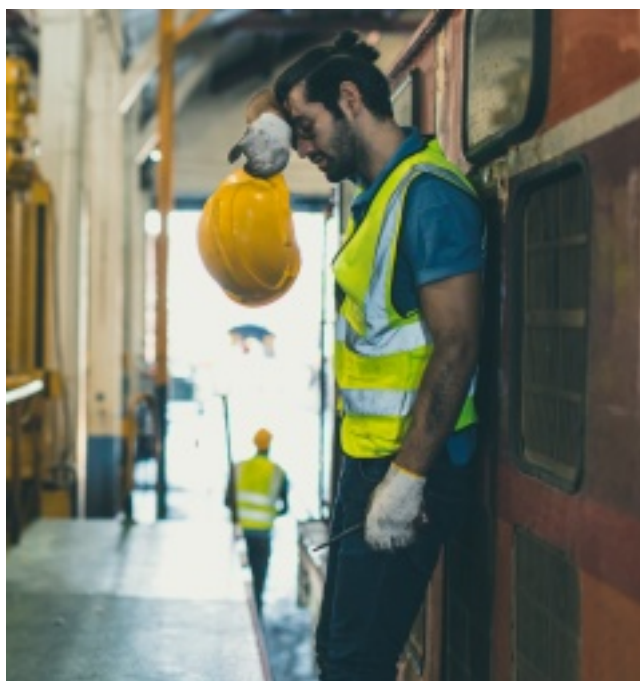
Noèlia Marín García, tècnica de Política Sindical de la UGT de Catalunya

Des de la UGT denunciem l'abús d'hores extres i la vulneració del dret a la desconexió digital com a símptomes d'un mercat laboral esgotat que necessita una reforma urgent del temps de treball

Fa més d'un segle que la classe treballadora va conquerir la jornada de vuit hores. Aquell 1919, les fàbriques del nostre país van viure una revolució amb la lluita per una jornada que permetés viure, descansar i compartir temps amb la família. Aquell principi —«Vuit hores per treballar, vuit per viure i vuit per descansar»— va néixer com una victòria social. Però avui, en ple segle XXI, aquella fita no només està esgotada sinó també amenaçada.

A Catalunya, milions de persones treballadores viuen immerses en jornades laborals que s'allarguen sense límit, entre hores extres no pagades, trucades fora d'horari i la pressió constant de la hiperconnexió digital. La frontera entre temps laboral i temps personal s'ha esborrat. Treballem més hores del que reconeixen els registres oficials i ho fem sovint sense la retribució ni el descans adequats.

Des de la UGT de Catalunya ho denunciem amb claredat: tenim una jornada laboral sense límits.



Getty Images

Les dues cares del mateix problema: hores extres i manca de desconexió digital

Les dades són contundents. Durant el 2024, a Catalunya es van treballar gairebé 68 milions d'hores extres, segons l'enquesta de població activa. D'aquestes, més de 29 milions no van ser remunerades. Això vol dir que quatre de cada deu hores extres no es paguen. Un frau silenciats que suposa una pèrdua de 170 euros anuals per persona treballadora i 140 milions d'euros en cotitzacions socials.

Darrere aquestes xifres hi ha persones: 182.000 assalariats i assalariades que, setmana rere setmana, allarguen la seva jornada una mitjana de set hores. Quatre d'aquestes són pagades, però tres no. I aquestes hores invisibles representen 38.000 llocs de treball a jornada completa que podrien existir si el treball es repartís amb justícia.

Però el problema no acaba aquí. La segona cara d'aquesta moneda és la vulneració constant del dret a la desconexió digital. La tecnologia, que havia de facilitar la conciliació, ha acabat convertint-se en una eina d'hiperexplotació. L'accés permanent al correu electrònic, als xats corporatius o a les videotrucades fora de l'horari laboral ha difuminat completament els límits entre la feina i la vida personal.

En una enquesta elaborada per la UGT de Catalunya, gairebé la meitat de les persones treballadores (48,6 %) asseguren que no se'ls respecta aquest dret, i un altre 30 % afirma que només parcialment. Només dues de cada deu persones creuen poder desconnectar realment.

Aquesta sensació d'estar sempre disponibles genera estrès, ansietat i esgotament, i té conseqüències greus per a la salut mental i física. L'Organització Mundial de la Salut i l'Organització Internacional del Treball ja han alertat que treballar massa hores incrementa el risc de malalties cardiovasculars, depressió i altres trastorns associats a l'estrès crònic.

El registre de jornada: una eina que no funciona

La llei és clara. Des del 2019, totes les empreses estan obligades a mantenir un registre objectiu i fiable de la jornada laboral. Aquesta mesura, que havia de posar fi a les hores extres invisibles, ha quedat en paper mullat.

Les sancions per incompliment són mínimes —entre 626 i 6.250 euros—, una quantitat irrisòria per a moltes empreses, que prefereixen pagar la multa abans que respectar els horaris. El resultat és un registre de jornada ineficaç, un frau laboral massiu i una pèrdua de control sobre el temps de treball real.

Durant el 2023, la Inspecció de Treball de Catalunya va detectar 2.454 infraccions per un import de més de 3,4 milions d'euros. Però, com sempre, aquestes xifres són només la punta de l'iceberg. Darrere hi ha milers de treballadors i treballadores que continuen allargant la seva jornada sense compensació, sense descans i sense reconeixement.

Una llei per posar límits i garantir drets: oportunitat perduda

Davant aquest panorama, la UGT de Catalunya ha defensat amb fermesa l'aprovació de la llei per reduir la jornada laboral a 37,5 hores setmanals sense reducció salarial. El projecte de llei, que no va aprovar el Congrés dels Diputats, era molt més que una reforma tècnica: era una aposta per viure millor, repartir el treball i posar fi a l'explotació silenciosa de milers de persones.

El projecte de llei no només havia de reduir hores, sinó també garantir el compliment real del registre de jornada i reforçar el dret a la desconexió digital, establint que les empreses no poguessin comunicar-se amb els treballadors i treballadores fora de l'horari laboral; que no hi haguessin represàlies per ignorar correus o trucades després de la jornada i que qualsevol connexió fora de l'horari fos registrada com a temps de treball efectiu.

Aquestes mesures no són un luxe: són una necessitat i hem perdut una oportunitat valuosíssima per avançar en matèria de temps de treball.



Getty Images



Cartell de campanya per la reducció de la jornada laboral

Treballar menys, treballar millor, guanyar més

Des de la UGT de Catalunya ho tenim clar: treballar menys és una qüestió de salut, d'equitat i de justícia. Reduir la jornada no només millora la qualitat de vida, sinó que ajuda a prevenir riscos psicosocials, fomenta la conciliació i impulsa una economia més sostenible.

Treballar menys hores, però amb millors condicions i salaris dignes, permet que el treball torni a ser un dret per viure, no una obligació que impedeixi viure.

Per això defensem la transició cap a jornades de 32 hores setmanals com a horitzó de futur. Amb els avenços tecnològics i la productivitat actual, és perfectament possible reduir hores sense perdre competitivitat.

Una reforma horària per a un país més humà

A més de reduir la jornada, el nostre país necessita una reforma horària integral. Vivim amb uns horaris irracionals que afecten la salut, la conciliació i fins i tot el rendiment laboral.

Cal repensar el temps col·lectivament: avançar els horaris, compactar la jornada i posar el temps de les persones al centre de les polítiques públiques.

La reforma horària no és només una qüestió d'eficiència; és una qüestió de benestar, de drets i de dignitat.

La desconexió digital: un dret fonamental pendent de fer-se efectiu

Avui, desconnectar de la feina s'ha convertit en un acte de resistència. Per això des de la UGT de Catalunya reclamem elevar el dret a la desconexió digital a la categoria de dret fonamental, com a part inseparable del dret constitucional al descans, a la salut i a la limitació de la jornada laboral.

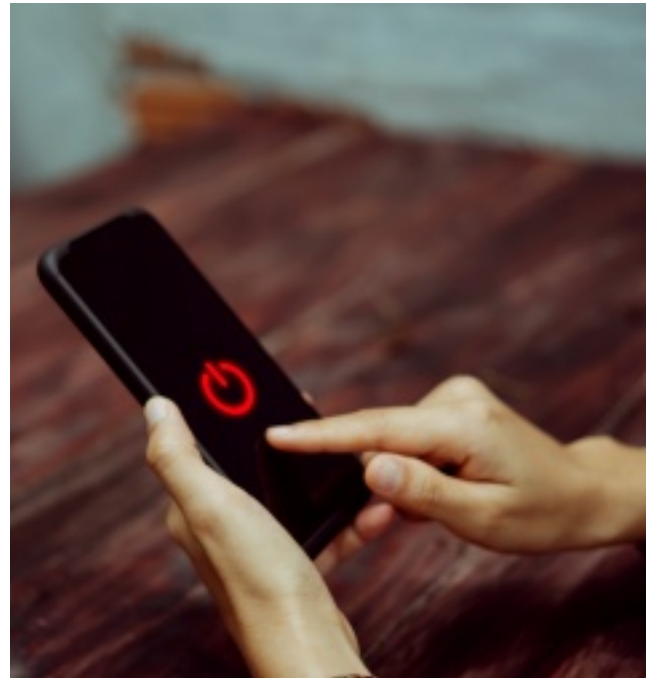
També proposem una normativa que:

- Prohibeixi qualsevol comunicació laboral fora de l'horari, excepte en casos d'emergència.
- Obligui a registrar qualsevol accés remot com a temps de treball efectiu.
- Imposi sancions dissuasives davant els incompliments.
- Inclogui el dret a la desconexió dins de la Llei de prevenció de riscos laborals.

Aquesta reforma ha de ser valenta i decidida. No podem continuar permetent que la tecnologia esdevingui una nova eina d'explotació.



Concentració a Barcelona per la reducció de la jornada laboral, 16 de julio de 2025



Getty Images

Revaloritzar les hores extres i garantir el control real

Finalment, exigim augmentar el preu de les hores extraordinàries. A la majoria dels països europeus, aquestes hores es paguen entre un 25 % i un 100 % més que l'hora ordinària. A Espanya, la retribució és molt inferior, cosa que n'incentiva l'abús.

La UGT ha presentat una reclamació davant el Comitè Europeu de Drets Socials per exigir que les hores extres s'abonin com a mínim un 25 % més que les ordinàries, i per reforçar el registre horari com a instrument real de control.

Sense un registre fiable, sense sancions efectives i sense revaloritzar el temps, no hi haurà avenç possible.

Cap a un nou pacte social pel temps de treball

Les dades són clares i el diagnòstic és compartit: la jornada laboral actual no té límits.

Per revertir aquesta situació, cal un nou pacte social que posi fi a les jornades infinites, que reparteixi millor el treball i que garanteixi temps per viure.

Des de la UGT de Catalunya ho tenim clar:

- Treballar menys no és un privilegi, és un dret.
- Desconnectar no és opcional, és salut.
- Registrar la jornada no és burocràcia, és transparència.

El temps és vida. I la vida no pot continuar subordinada al rellotge de la productivitat.

És hora de recuperar el temps robat a les persones treballadores.

Guies de muntanya: una professió històrica en recerca de reconeixement i regulació

Nando Gel i Rodríguez, secretari general dels Guies de Muntanya de la UGT de Catalunya

La figura del guia de muntanya va molt més enllà de l'acompanyament i la garantia de seguretat en els cims. Som professionals que assumim responsabilitats que impacten directament en l'educació esportiva, la formació especialitzada i l'esport d'alt nivell. A més de guiar muntanyencs per crestes, rutes complexes o itineraris de senderisme, o practicar disciplines de risc com l'alpinisme, l'esquí de muntanya o l'escalada en roca gel, els guies de muntanya actuem com a formadors clau en diversos àmbits: estem presents en la formació en instituts d'FP com a professors especialistes formant els futurs guies, instruïm unitats d'elit com els Mossos d'Esquadra de muntanya, els bombers del GRAE i la Guàrdia Civil de Muntanya. A més, tenim un paper fonamental en l'esport base, treballant també amb centres de tecnificació i formant futurs esportistes en modalitats amb presència en competicions internacionals, incloent-hi la Copa del Món d'esquí de muntanya i l'escalada esportiva olímpica. Aquesta complexa realitat laboral, sovint exigent, xoca amb la visió que es té, esbiaixada, del guia de muntanya i les mancances administratives, i posa en relleu la necessitat urgent que les institucions reconeguin i valorin la veritable magnitud de la nostra tasca, i que la regulin adequadament.



La professió de guia de muntanya a Catalunya viu una situació marcada per la precarietat, la manca de reconeixement institucional i l'intrusisme professional. Un dels principals problemes és la presència de persones que treballen sense titulació ni assegurança, portant gent a la muntanya en activitats d'excursionisme, escalada, barranquisme o en vies ferrades. Aquesta pràctica es tradueix en una clara competència deslleial i posa en risc la seguretat de les persones usuàries. També hi ha intrusisme entre modalitats, amb guies de muntanya mitjana que fan activitats d'alta muntanya per a les quals no estan degudament formats.

D'altra banda, en el sistema de formacions existent es donen solapaments competencials, fet que provoca una gran ambigüitat professional. Empreses i monitors de lleure del tot ultrapassats de competències i mancats d'experiència assumint activitats clarament fora de les seves atribucions. A aquesta complexitat s'hi afegeixen les dificultats d'accés al medi natural, especialment en espais protegits, on sovint només poden treballar guies del parc natural, tot i que altres professionals comptin amb una formació molt més completa.

Pel que fa a les condicions laborals, es caracteritzen per la precarietat. La major part dels guies —prop del 95 %— treballen com a autònoms, sense un conveni propi ni un reconeixement específic dels riscos laborals que comporta la seva feina. Aquesta absència de marc legal genera inseguretat jurídica, sous baixos i pluriocupació, ja que molts professionals hem de combinar diverses feines per poder mantenir-nos. A més, la manca d'interlocució estable amb les institucions fa que sovint no es valori adequadament la diferència entre un guia de muntanya qualificat i altres perfils vinculats a l'activitat física.

Tot plegat es tradueix en una gran desigualtat econòmica respecte a altres països europeus. Mentre que a França un guia pot cobrar entre 450 i 500 euros per activitat contractada, a Catalunya les tarifes habituals se situen entorn dels 230 o 240 euros. Aquesta diferència obliga els professionals a augmentar la ràtio de persones per guia per poder assolir un sou digne, fet que pot comprometre la qualitat i la seguretat de les activitats.

En definitiva, el col·lectiu de guies de muntanya reclama un marc regulador clar, un conveni laboral propi i un reconeixement real dels riscos i responsabilitats que assumeix. Sense aquestes millores, la professió continuarà patint una

precarietat estructural que contrasta amb la importància creixent del turisme actiu i la necessitat de garantir la seguretat a la muntanya.

Reconeixement professional i intrusisme

Amb més de dos segles d'història, la professió de guia de muntanya és considerada un dels oficis esportius més antics d'Europa. Des dels primers guies alpins del segle XIX fins a la creació de la Unió Internacional d'Associacions de Guies de Muntanya fundada el 1965, la nostra professió ha estat un referent de qualitat i responsabilitat. Tanmateix, a Catalunya i a l'estat espanyol, la situació actual dista molt d'aquest model de referència europeu: la manca de regulació efectiva, el poc reconeixement institucional i l'intrusisme laboral continuen condicionant el desenvolupament professional del sector.

Tot i que el Reial decret 318/2000 va establir la formació reglada dels tècnics esportius de muntanya i escalada, i que avui a Catalunya hi ha més de 2.000 professionals titulats, la professió encara no gaudeix del prestigi ni del marc legal que li correspon. El guia de muntanya encara es continua confonent amb altres figures vinculades al lleure o a l'activitat física, la qual cosa en desvirtua la identitat i invisibilitza les seves competències específiques en matèria de seguretat, gestió del risc, medi natural i educació ambiental.

Un dels principals problemes del sector és l'intrusisme, present tant en l'àmbit social com institucional. Prolifera les activitats organitzades per persones sense titulació ni assegurança, especialment a través de plataformes digitals que ofereixen sortides a preus baixos i sense garanties legals. És un fenomen que genera competència deslleial i incrementa el risc d'accidents, afectant la imatge i la seguretat del sector. D'altra banda, determinats centres educatius privats i programes formatius ofereixen titulacions vinculades a activitats de muntanya que no compleixen els requisits ni els estàndards de formació establerts per la normativa professional, fet que contribueix a confondre perfils i competències.

A tot això cal sumar-hi una regulació insuficient i una manca de mecanismes de control. L'absència d'inspeccions laborals i la dificultat de supervisar activitats en entorns naturals fan que, en molts casos, no es garanteixi ni la qualitat ni la seguretat dels usuaris que practiquen l'activitat.

Els guies de muntanya fem molt més que conduir persones o grups a un cim: som principalment educadors, i és aquí on ens podem guanyar el respecte. També som transmissors de cultura local i garants del proteccionisme del patrimoni natural.



Arribant al cim del Dufourspitze, a 4.634 m (massís del Mont Rosa, Alps suïssos).
Ferran Latorre



Guiant clients en una via d'escalada a Montserrat. Nando Gel



Curs de formació en via llarga al Montsec. Nando Gel

Regulació per reduir riscos i sinistralitat

Amb una millor regulació i una presència institucional més sòlida els guies de muntanya contribuiríem a reduir la sinistralitat. Les dades ho evidencien: només aquest estiu, al Pirineu aragonès, s'han registrat més de 15 morts i prop de 500 persones auxiliades dins d'una mitjana de deu rescats diaris solament en el període estival; i, a casa nostra, l'any 2024 es va tancar amb 14 morts i més de 2.000 rescats, molts dels quals podrien haver-se evitat amb la presència d'un professional qualificat o una formació adequada.

Per avançar cap a un model professional homologable al d'altres països europeus, cal que els guies s'incloguin en un capítol propi dins la futura llei estatal de les professions de l'esport. Aquesta hauria de reconèixer les particularitats del col·lectiu, establir un marc competencial clar i garantir una interlocució institucional estable. Només així es podrà consolidar un model de guia de muntanya que garanteixi la nostra dignitat laboral i prestigi professional, alhora que la seguretat dels practicants i el respecte i la preservació del medi natural i cultural de muntanya.

El sindicalisme, clau en la defensa dels drets dels guies de muntanya

El sector dels guies de muntanya estava molt desorganitzat. A Espanya hi havia l'Associació Espanyola de Guies de Muntanya (AEGM), creada el 1993, però tenia un paper limitat: oferien assegurances i credencials internacionals, però no abordaven els problemes laborals ni la falta de reconeixement institucional que patíem els guies.

Per això, de la mà d'UGT de Catalunya, hem creat la secció sindical de guies de muntanya del sindicat. El nostre objectiu és clar: aconseguir un marc legal adequat, reconèixer els riscos laborals, estudiar la viabilitat d'un conveni propi i defensar els nostres drets davant de l'administració i el departament d'Ensenyament, per assegurar que es reguli la nostra figura com a professorat especialista.

Podem dir que la nostra feina comença a donar fruits: estem obrint portes amb les institucions, creant consciència entre els guies i establint una defensa activa i professional del sector.



Guiatge als Alps suïssos. David Pujol

El futur

El guiatge de muntanya, perquè esdevingui una professió sostenible i respectada, necessita un reconeixement polític i social i una regulació professional real, que no sigui només paper mullat. El futur dels guies de muntanya passa per tenir una legislació coherent i favorable que reconegui els nostres riscos laborals i doni visibilitat a la professió. També, un dels pilars fonamentals és la formació dels nous guies. Formacions actualment força mercantilitzades que demanen una revisió i una regulació urgent de cara les condicions per ser professorat especialista competent per dur a terme aquestes formacions, amb currículums que caldria revisar, així com les proves físiques d'accés, actualment rebaixades i que no s'ajusten a les exigències reals del nostre ofici. Tan sols així els qui s'estan titulant ara podran veure que val la pena dedicar-s'hi.

Entre les quatre categories professionals —guies d'alta muntanya, de mitja muntanya, d'escalada i de barrancs—, les més vulnerables són les de mitja muntanya i, en alguns casos, les d'escalada, especialment en àrees com els rocòdroms i les vies ferrades, on l'intrusisme és més evident.

Des del sindicat estem aconseguint petits avenços, però constantment cal picar pedra. Les institucions no sempre actuen, tot és molt lent i sovint es legisla sense comptar amb nosaltres ni comprendre la muntanya.

Com es forma un guia de muntanya?

La professió de guia de muntanya requereix una formació tècnica i pràctica molt específica, regulada dins del sistema educatiu oficial. El recorregut comença amb unes **proves d'accés tècniques comunes**, que avalen les competències bàsiques en orientació, resistència i autonomia en terreny de muntanya.

Un cop superades, s'accedeix al **Tècnic Esportiu de Nivell 1 (TD1) d'Excursionisme**, on s'adquireixen coneixements essencials de seguretat, orientació, meteorologia, primers auxilis, i metodologia d'ensenyament. Aquesta titulació permet conduir grups en entorns senzills i és el requisit per accedir als **nivells de Grau Mitjà (TD2)**.

El TD2 s'especialitza en tres àmbits: **Escalada, Muntanya Mitjana i Descens de Barrancs**. Cada itinerari comporta proves específiques (d'escalada, orientació o progressió aquàtica) i capacita per guiar grups en terrenys cada cop més tècnics. En finalitzar-lo, s'obté el títol de **Tècnic Esportiu de Grau Mitjà**, que ja permet exercir professionalment dins del marc legal.

El nivell superior, el **TD3**, equival a un Grau Superior i exigeix titulacions prèvies, batxillerat o prova d'accés, i un currículum esportiu acreditat. N'hi ha dos: **TD3 d'Escalada i TD3 d'Alta Muntanya**, aquest últim el més complet, amb formació en escalada en gel, esquí de muntanya i gestió de riscos en terreny alpi.

Tots aquests títols són oficials, reconeguts a tot l'Estat i dins la Unió Europea, segons la Directiva 2005/36/CE. A més, permeten accedir a estudis universitaris vinculats a l'activitat física i l'esport.

La formació

Nivell	Titulació	Accés	Especialitats / Competències principals
Proves d'accés	—	Proves tècniques comunes	Orientació, resistència, autonomia
TD1	Tècnic Esportiu Nivell 1 (Excursionisme)	Proves d'accés	Conducció bàsica, seguretat, medi natural
TD2	Tècnic Esportiu de Grau Mitjà	TD1 + proves específiques	Escalada / Muntanya Mitjana / Barrancs
TD3	Tècnic Esportiu de Grau Superior	TD2 + batxillerat + currículum esportiu	Escalada avançada / Alta Muntanya

Sense conveni propi

La major part dels guies estem en el règim especial de treballadors autònoms, però no disposem d'un conveni propi que ens empari a la Seguretat Social. En el Registre oficial de les professions esportives de Catalunya els tècnics de muntanya se'ns inclou en la categoria professional de «monitors i animadors esportius». Tenim, doncs, la mateixa consideració que el monitor de lleure, sense tenir en compte les especificitats, la càrrega horària de la nostra formació i la complexitat del nostre ofici. No tenim cap reconeixement com a ofici «de risc» i, en conseqüència, cap regulació que ens permeti fer una millor prevenció dels riscos laborals o fer front a les conseqüències de lesions o malalties que, en altres circumstàncies, serien considerades com a malalties professionals. Necessitem urgentment un conveni que s'ajusti a la nostra activitat econòmica, necessitats i categoria professional. **LI**

#Visibles: noves peces d'art que denuncien l'arquitectura hostil

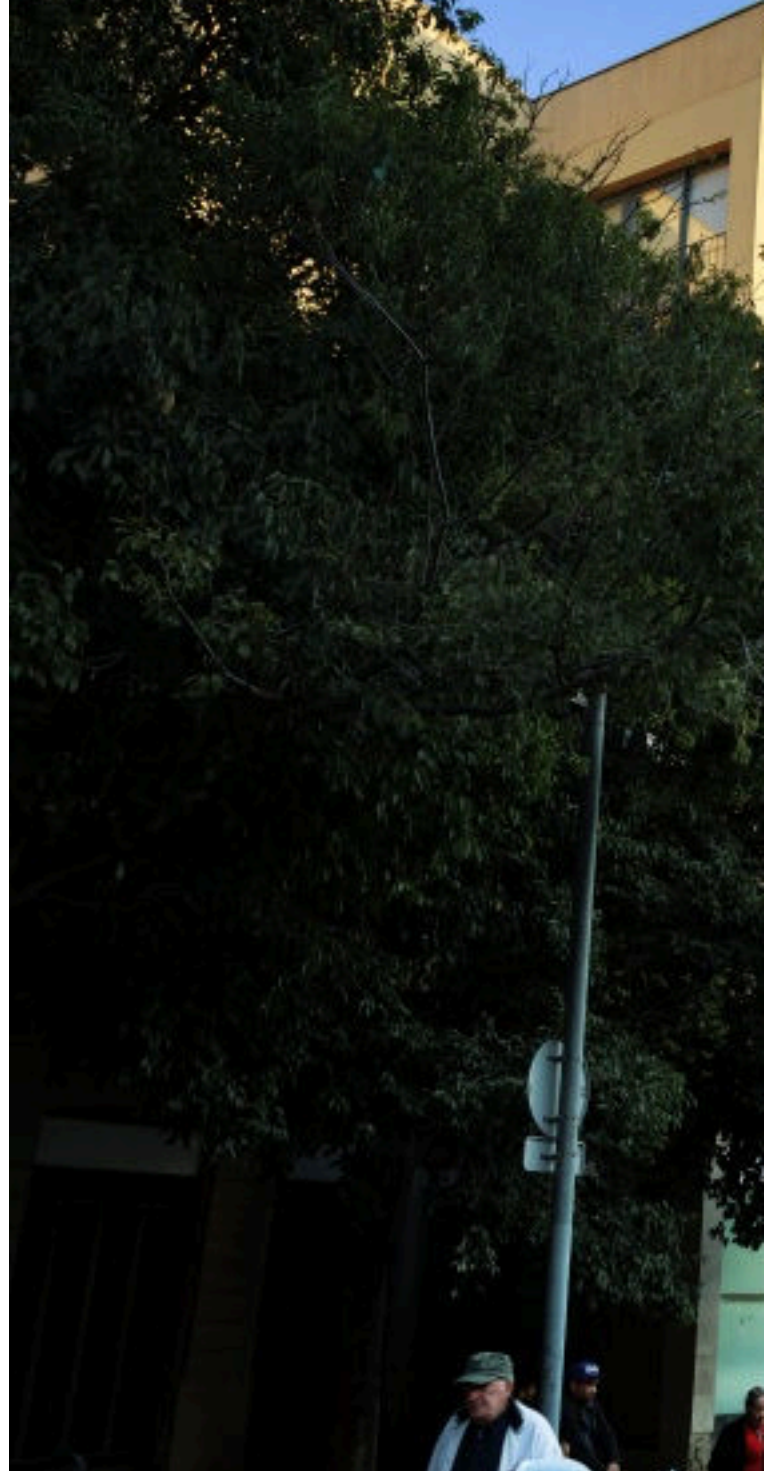
Text i imatges de Fundació Arrels

L'Arbi, la Geni, i el José Luis, són persones ateses per Arrels Fundació i protagonistes dels tres nous murals que amplien la primera edició del projecte d'art urbà «Visibles» (2021). Els seus retrats visibilitzen els llocs on solien pernoctar i ens recorden com l'arquitectura hostil dificulta encara més la vida al carrer.

L'any 2021, des d'Arrels Fundació vam impulsar la campanya «Visibles» amb la col·laboració de l'artista urbà Teo Vázquez. Es van col·locar tretze grans murals en algunes façanes d'edificis de la ciutat de Barcelona, en què hi havia retratades persones que havien viscut al carrer. Les imatges se situaven en espais significatius per a elles: llocs on havien dormit o on havien passat part de la seva vida al carrer.

Ara, el projecte «Visibles» suma tres nous retrats: els de la Geni, el José Luis i l'Arbi, persones ateses per Arrels que comparteixen la seva història de vida. Les façanes on es projecten els murals esdevenen espais de denúncia que, a més de trencar amb la invisibilitat i l'estigma de qui viu al carrer, assenyalen la presència creixent de l'arquitectura hostil, elements urbans que dificulten el dia a dia de les persones sense llar, com per exemple portals blindats amb reixes, boles de formigó, punxes o bancs individuals.

«Al carrer no s'hi pot viure, abans et podies ficar en qualsevol lloc a prop de les botigues i no et deien res. Però ara a tot arreu hi posen una mena de punxes perquè la gent no hi pugui dormir», descriu la Geni. Les seves paraules evidencien com aquestes barreres arquitectòniques impedeixen trobar un lloc on descansar o refugiar-se. Això fa que la ciutat sigui poc inclusiva i amable per a qui viu al carrer, i al mateix temps suposa una vulneració dels seus drets.



Històries de vida tan grans com les imatges que les emmarquen

En total, ja són setze murals del projecte «Visibles», que vam concebre per donar visibilitat a les persones sense llar i fer reflexionar la ciutadania des del carrer, l'espai on viuen aquestes persones, amb peces d'art urbà que representen les més de 1.500 persones que actualment viuen al carrer a Barcelona. Cada mural ens recorda que darrere hi ha una persona amb una història, drets i dignitat, i que diverses circumstàncies poden portar algú a viure al ras, però que mai és una opció. Així ho explica el José Luis: «Ningú està exempt



d'acabar al carrer. Una feina precària, se t'acaba, et tires tres mesos sense pagar el lloguer i ja estàs damunt del cartró».

«Visibles» és una oportunitat per acostar-se a aquestes històries de vida. Des d'Arrels organitzem una ruta de sensibilització que passa pels murals, incloent-hi els tres nous, que es poden trobar a l'església Santa Mònica, a plaça del Teatre (al costat de la Rambla) i al carrer Carretes cantonada amb el carrer de Sant Pau. Cada imatge porta un codi QR que permet conèixer el relat complet de la persona protagonista i entendre com han hagut de lluitar contra la normalització del sensellarisme i els obstacles que afronten dia a dia.

Arbi

«Em sentiré molt bé quan vegi el mural amb el meu retrat. És bonic, sempre que es faci amb amor i respecte. Tant de bo un dia no hi hagi ningú dormint al carrer.»

Entre carrer de les Carretes i el carrer de Sant Pau





Geni

«Qui viu al carrer no és perquè vulgui, sinó perquè alguna cosa grossa li ha passat. Hi ha gent que quan veu una persona al carrer se la mira com si fos una bestiola rara.»

Carrer de Santa Mònica



Moltes persones sense llar que coneixem ens expliquen que se senten invisibles. Trencar aquesta invisibilitat és la clau per transformar la percepció que tenim de les persones que viuen al carrer i per generar un canvi que millori les seves condicions de vida. Per fer possible el projecte, hem fotografiat aquestes persones i n'hem col·locat els retrats en format de mural a la façana dels edificis on dormien, amb la col·laboració de l'artista Teo Vázquez.



Els murals no pretenen ser només una imatge il·lustrativa, són un punt de partida per conèixer les històries de vida de les persones que acompanyem. Setze històries que representen les de les més de 1.500 persones que viuen actualment als carrers de Barcelona. Aquestes històries són tan grans com els murals que les emmarquen i ens recorden que hem de trencar prejudicis per entendre que ningú escull no tenir una casa i que junts podem fer possible #ningudormintalcarrer.

Històries de vida darrere l'arquitectura hostil

Darrere la col·locació de cada element d'arquitectura hostil hi ha amagada la història d'una persona sense llar que s'ha vist afectada, i suposa una vulneració de drets i afecta profundament la vida de les persones que dormen al carrer.

El Jesús* i el Miguel* solien dormir a Sants, al carrer Antoni Campmany, sota la rampa d'entrada a l'estació de metro de Mercat Nou. Durant el temps que van pernoctar-hi, es va crear una relació de suport amb el veïnat de la zona. Els visitaven el Víctor i l'Andrea, educadors de l'equip de carrer d'Arrels. «Un dia ens vam trobar que s'havia decidit posar una tanca sota la rampa on dormien i ells ja no hi eren», expliquen.

L'Óscar*, un senyor que coneixem, pernoctava al carrer a Pedralbes. Tot i que li van posar un element d'arquitectura hostil al racó de l'entrada de l'edifici on solia dormir durant un temps, ell va tornar cada nit a descansar-hi. L'Óscar hi dormia com podia. Sabem que en aquest espai hi ha una càmera de vigilància que l'enfocava directament i és possible que això li donés més sensació de seguretat. Els propietaris de l'edifici hi han posat cada vegada més elements que l'Óscar ha anat sortejant fins que ha pogut.

El Roman va estar uns dies a l'hospital i els propietaris de l'espai on descansava van aprofitar per posar-hi uns pilons perquè ja no hi pogués tornar. També coneixem el cas de l'Oriol, que dormia a les portes d'una oficina bancària on van posar-hi uns elements d'arquitectura hostil. Com que l'Oriol continuava anant-hi, van decidir col·locar-hi uns pilons units per una estructura horitzontal per tal que allà no s'hi pogués descansar.

Des d'Arrels no ens cansem d'explicar que les barreres arquitectòniques no són la solució, perquè quan s'impedeix dormir a una persona en un lloc concret el problema social no desapareix, únicament es trasllada. A més, aquestes barreres comporten dificultats afegides per a les persones que viuen al carrer. «L'arquitectura hostil té grans conseqüències per les persones que acompanyem. A tot el problema de trobar un lloc per protegir-se de la pluja, el fred, on intentar estar segur i tenir tranquil·litat, s'hi suma la criminalització de la pobresa. El missatge que s'envia a aquestes persones és «aquí no t'hi volem, no hi ets benvingut»», explica l'Andrea, educadora de l'equip de carrer d'Arrels.

Viure al carrer significa tenir molts drets vulnerats i les barreres arquitectòniques sovint comporten dificultats afegides. L'ordenança de civisme de Barcelona hi afegeix un obstacle més i prohibeix «utilitzar els bancs i els seients públics per a usos diferents a què estan destinats».

* Noms ficticis per protegir les identitats de les persones que han demanat preservar la seva intimitat.



José Luis

«Jo m'he tirat anys dormint en una porteria. Justament allà hi van posar uns ferros punxants. No t'adaptes mai, perquè et busques un altre lloc i constantment et tenen donant voltes.»

Plaça del Teatre



Més informació

- Si vols conèixer millor el projecte i veure les imatges dels murals, entra en aquest enllaç i descobreix #Visibles:
www.arrelsfundacio.org/visibles
- Mira l'àlbum fotogràfic del projecte:
www.flickr.com/photos/arrelsfundacio/albums/72177720295481758
- Informa't sobre la realitat de les persones sense llar per trencar prejudicis:
www.arrelsfundacio.org/persones-sense-llar/has-vist-algu-al-carrer



És ara quan hem d'apagar els incendis forestals

Ferran Vallespinós, doctor en Ciències Biològiques, investigador del Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC) i escriptor

Aquest estiu, grans incendis han assolat Catalunya, Galícia, Castella i Lleó, etc., amb un total de més de 400.000 hectàrees cremades. Si revisem l'històric dels darrers cinquanta anys, tampoc és un balanç extraordinari (més superfície es va perdre l'any 1985) però sí que té algunes característiques especials: la virulència, la dificultat de la seva extinció, boscos cremant molts dies, altes velocitats de propagació... en definitiva, incendis de sisena generació. És fàcil llegir i sentir a dir que la culpa de tot plegat la té el canvi climàtic, però no és ben bé així. Per tant, ara que hauríem d'estar apagant els focs de l'estiu vinent, és un bon moment per reflexionar de tot plegat.

Primer n'hauríem d'identificar les causes. La principal és que un foc necessita combustible (en forma de massa forestal o de camps de conreu secs). A Catalunya hi ha més superfície forestal que mai, degut fonamentalment a l'abandó del camp, boscos que molt majoritàriament estan en mans privades. Disposar de més boscos no sempre és bo, sobretot si apareixen espècies oportunistes, de ràpid creixement i de baixa biodiversitat i que contribueixen molt poc com a embornal de l'excés de CO₂ a l'atmosfera. Si afegim les plagues que maten arbres, però que deixen la fusta o episodis meteorològics (fortes ventades o nevades) que tomben exemplars que també resten al lloc, tenim un escenari d'excés de combustible que és un risc semblant al de guardar llaunes de benzina sota el llit.

Després cal afegir les causes meteorològiques: el clima del Mediterrani es caracteritza per períodes de sequera (que produeixen biomassa morta) i d'altres amb fortes pluges (que potencien l'aparició de nova vegetació que tard o d'hora formarà part del combustible), ajudat per fortes temperatures que potencien el creixement vegetal. Aquí sí que el canvi climàtic és un factor potenciador de les causes



Freepik / ilovehz

meteorològiques, amb fenòmens cada cop més intensos i perllongats. El resultat és més biomassa que s'acumula al bosc, sense que ningú la retiri.

I no hem d'oblidar les causes polítiques: manca de política forestal seriosa que controli la biomassa del bosc;

els recursos que es destinen són absolutament insuficients; administracions que incompleixen l'obligatorietat de disposar de plans de prevenció o de crear els tallafocs necessaris i gent que s'entesta a fer urbanitzacions al mig del bosc; imprudències que provoquen focs (maquinària, línies elèctriques o barbacoes) a banda d'algun piròman emmalaltit; a més, bombers mal pagats i només contractats una part de l'any i de manera estrambòtica amb una empresa pública pel mig (TRAGSA), amb recursos insuficients, escassa formació, etc. Tot plegat dibuixa un

que es poden arribar a desplaçar a més de 30 km/h i cremar més de 10.000 hectàrees en una hora. Són incendis amb vida pròpia, amb una gran quantitat d'energia, amb capacitat d'alterar les condicions meteorològiques locals i generar la seva pròpia meteorologia amb l'aparició dels anomenats pirocúmul, que poden provocar fins i tot tempestes elèctriques i nous focus d'incendis. Un incendi que es retroalimenta a si mateix, cada cop amb més capacitat destructiva i que només s'atura quan es queda sense combustible. És evident que els nostres recursos per aturar

incendis forestals no estan preparats per a aquest tipus de foc, i això explica que cremin durant setmanes.

Revisades les causes, hem de parlar també breument de les conseqüències. La pitjor de totes, la pèrdua de vides humanes, freqüent en aquesta mena d'incendis. Després cal afegir les pèrdues de propietats (cases, animals de granja, camps i collites, ruscs d'abelles, etc.), poblacions desplaçades que s'han d'acollir provisionalment a altres llocs i tota mena de pèrdues econòmiques. I la biodiversitat queda greument afectada durant molts anys, es perden paisatges, s'afecten llocs d'especial valor ecològic, es fomenta l'erosió, etc., tot un seguit d'impactes ambientals que necessitaran almenys una generació per restituir en part el que s'ha perdut en unes hores.

Pel que fa a com evitar aquesta «crisi ígnia», és extraordinàriament senzill dibuixar-ne les principals línies.

Controlar-ne el factor potenciador, com és el canvi climàtic, ara per ara està fora del nostre abast, atès que és un problema global: només cal esperar que de mica en mica es reverteixi la dinàmica d'escalfament si els països fan alguna cosa més que reunir-se un cop l'any, amb solemnes declaracions.

El més important és reduir el combustible romanent als nostres boscos. Per això són necessàries polítiques transversals, no només de gestió forestal (inexistent ara per



Núvol pirocúmul a l'incendi de Willow, Arizona. Wikimedia Commons / Eric-Neitzel

escenari de manca de prevenció conseqüència del fet que aparentment sembla més brillant inaugurar un tros d'una autopista que esmerçar recursos en coses que potser no faran falta.

Un bosc crema per excés de combustible, causes meteorològiques potenciades pel canvi climàtic i errors humans en la prevenció.

I per acabar-ho d'adobar, estem davant d'incendis de sisena generació, mai vistos fins ara a casa nostra, incendis

ara) sinó també d'aprofitament de la biomassa. S'han fet proves de ramaderia extensiva, amb bons resultats per netejar el bosc, però evidentment la superfície tractada és ínfima en relació amb tota la que s'ha de gestionar. La transició energètica i l'abandonament dels combustibles fòssils són una oportunitat per a l'aprofitament de la biomassa, que avui dia suposa menys de l'1 % de la generació elèctrica. Sembla que el desplegament de renovables aposta més decididament per les instal·lacions industrials de fotovoltaica i eòlica (que suposen un risc

En definitiva, cal una gestió forestal decidida que no veig reflectida en cap pressupost de cap administració. Sense recursos, qualsevol discurs és buit d'entrada. Si estem convençuts que els grans incendis forestals, cada cop més agressius, han vingut per quedar-se, han de tenir el seu espai en els nostres pressupostos (com les línies d'AVE o l'ampliació d'aeroports): el que no figura en un pressupost no existeix i, en gestió forestal, el que no són comptes, són contes. Calen molts recursos per netejar i mantenir els nostres boscos que, recordem-ho, són majoritàriament privats.

La propietat del bosc és també un tema que caldria discutir. Si el bosc ens dona tot un seguit de serveis ecosistèmics (des dels recursos al paisatge o a la regulació dels gasos d'efecte hivernacle) no sé fins a quin punt és lògic que estigui en mans privades, sense capacitat de gestió. Un bosc és un cas semblant al del litoral: aquest té un domini públic per evitar la privatització d'un bé comú. Caldria alguna cosa semblant al bosc, almenys en alguns boscos?

No n'hi ha prou amb mantenir a ratlla la biomassa del bosc: cal estar preparat pels incendis de nova generació. Això suposa més mitjans materials, però sobretot bombers suficients, ben pagats i ben formats davant de la nova situació a què s'enfronten i que no se'ls contracti només uns mesos a l'any. De nou, són recursos econòmics destinats a la prevenció però que ben segur que implicarien un important jaciment de nous llocs de treball.

És evident que estem davant un nou repte per la tipologia dels incendis forestals que patim. Només són possibles dos plantejaments: seguir com fins ara i lamentar les desgràcies que albiren a l'horitzó, o bé reaccionar amb prou recursos per capgirar la situació. O plorar a misses dites o actuar.

Per raons ecològiques i socials, m'agradaria comprovar la preocupació dels nostres polítics pels incendis forestals ara, a l'hivern! **Lt**



Sotabosc. Pixnio / Steven-Kreuzer

afegit al bosc) que per les instal·lacions d'aprofitament d'un recurs que ara per ara ens sobra. Cal, per tant, reformular els fulls de ruta de la transició i reforçar el paper de la biomassa al mix elèctric.

I un cop cremat un bosc, s'hauria d'invertir en la seva recuperació, potenciant la presència d'espècies arbòries que dificultin el foc i, a més, crear un nou paisatge a base de mosaics de diferents tipus de vegetació com a defensa passiva davant d'una propagació voraç.

El poeta del poble. La UGT reivindica Miguel Hernández

Una exposició recorre la seva vida, poesia i compromís polític, símbol de la lluita obrera i la dignitat humana

La Unió General de Treballadores i Treballadors de Catalunya (UGT) ha volgut retre homenatge al poeta Miguel Hernández amb una exposició comissariada per Luis Ezquerro i un acte commemoratiu que reivindicuen la seva trajectòria humana, literària i política. La mostra,

que es podrà visitar a diferents seus del sindicat, proposa un viatge intens per la vida d'un dels escriptors cabdals del segle xx espanyol, erigit en símbol de la lluita obrera i la dignitat davant la repressió.

L'exposició s'articula en vuit àmbits temàtics que ens ajuden a comprendre

l'evolució vital i literària d'Hernández. Partint dels seus orígens humils, el visitant coneix el jove pastor d'Oriola, un autodidacte amb una passió voraç per la lectura i la natura. La mostra situa la seva formació en el complex entramat polític i cultural de l'època, i relata com Hernández va obrir-se camí



en els cercles literaris de Madrid. Allà va començar a forjar-se com una de les veus més potents de la seva generació, teixint una xarxa d'amistats i influències que van nodrir la seva obra.

El recorregut s'endinsa després en els capítols més tràgics de la seva vida: la guerra i la presó. Mitjançant fotografies i documents de l'època, s'exposa la seva participació en la Guerra Civil, la seva militància al costat de la República i el cruel càstig que va patir després de la derrota.

Entre els materials més emotius, sobresurten els testimonis del seu pas per les presons d'Alacant i Madrid, on va patir condicions infrahumanes fins a la seva mort prematura el 1942, amb

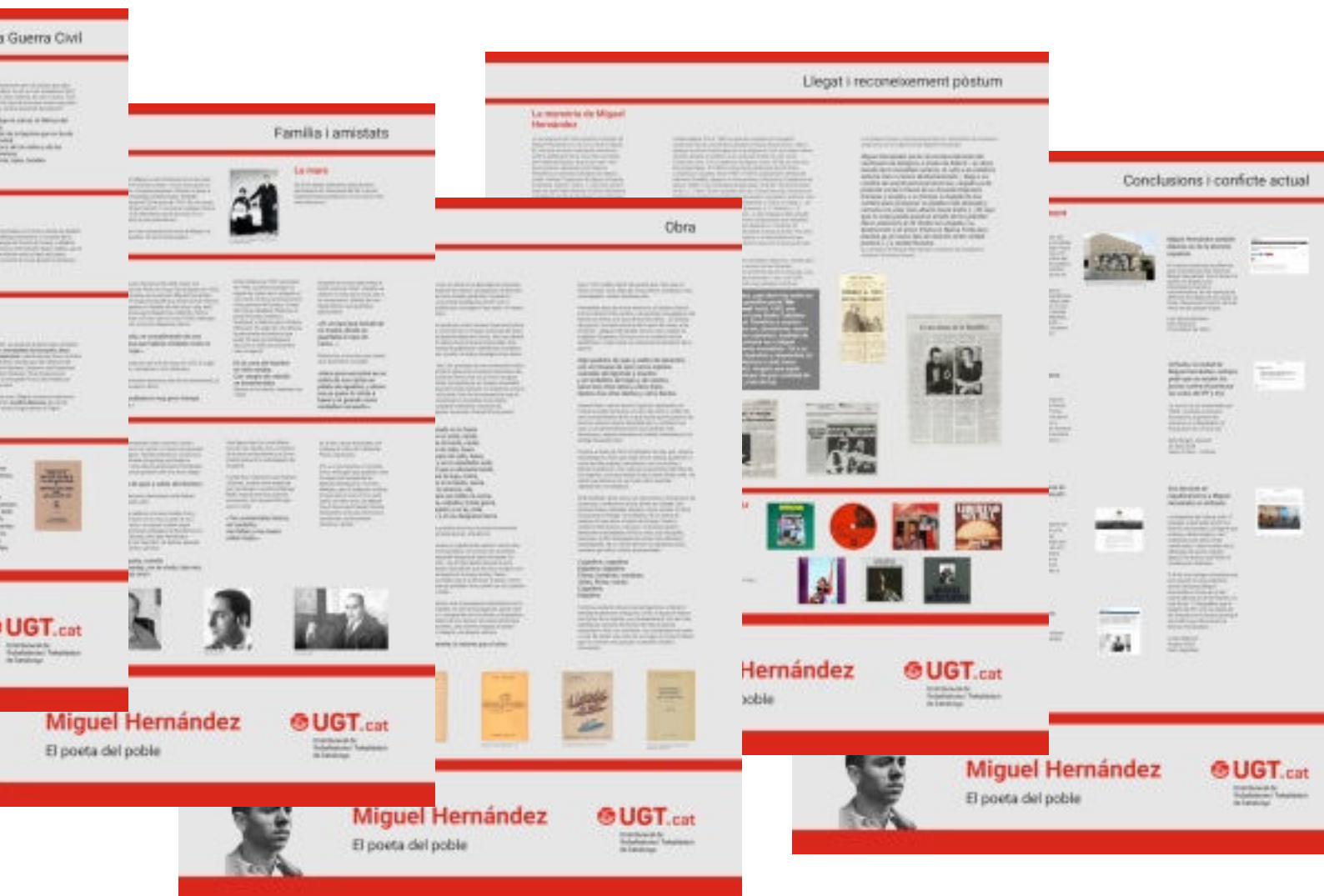
només 31 anys. Un dels espais més commovedors és el dedicat a la seva esposa, Josefina Manresa, amb qui va mantenir una correspondència impregnada de tendresa i humanitat, mostrant el vessant més íntim i profundament humà del poeta.

La mostra conclou posant en valor la vigència del pensament i la poesia d'Hernández, una obra que continua interrogant-nos avui i que encara incomoda sectors de la dreta actual. L'exposició convida a reflexionar sobre el paper de la cultura com a espai de resistència i memòria col·lectiva.

Amb aquesta iniciativa, la UGT no només ret homenatge a un poeta immens, sinó que també reivindica la

indissoluble unió entre art, compromís i memòria. En un moment en què la cultura sovint queda al marge del debat social, l'exemple de Miguel Hernández recorda que la poesia pot ser també un acte de resistència: una manera d'afirmar la humanitat davant la injustícia i l'oblit. Una veu que, malgrat totes les dificultats, es nega a callar.

L'acte inaugural va incloure una lectura poètica col·lectiva i la recreació teatral del judici que va condemnar el poeta a mort. Treballadors, estudiants i artistes locals van donar veu als seus versos i al seu esperit indomable, actualitzant el seu llegat per a les noves generacions. **LT**



El caganer, una figura popular catalana no prou reivindicada

Marc-Ignasi

No en coneixem, ni probablement coneixerem mai, el veritable origen del caganer com a figura nostrada. Hi ha un gran nombre d'exemples de personatges en íntima comunió amb la natura molt anteriors a l'aparició del pessebre. Una de les representacions més antigues, per no dir la més antiga que es coneix d'una persona defecant, es remunta als voltants de l'any 625 aC. Es tracta d'una figura que apareix en un baix relleu d'un exvot de vori trobat a l'any 1907 en unes excavacions del santuari d'Àrtemis Ortia (Esparta), on s'hi representa un vaixell curull de personatges atrafegats. A la proa, s'hi veu un home tot pescant i a sota seu un home defecant. Per què hi surt representat?, què hi fa, a part de fer les seves necessitats? Hi ha autors que apunten a una funció apotropaica (talismànica) per afavorir la pesca, ja que sembla que els peixos se senten fortament atrets per les deposicions humanes, i que quan les troben s'hi aboquen amb gran desfici.

No faré una relació de les representacions prepessebristes de «caganers», perquè no és l'objectiu d'aquest article, i el seu gran nombre el convertiria en un catàleg extens sense cap més interès. Però, davant del fet que la representació de persones defecant era més comuna del que ens pot semblar avui en dia, que se l'acabés incloent en els pessebres casolans no havia de ser res més que una manifestació del poble senzill, com així va ser, segons una opinió força estesa, l'origen de

moltes de les figures típiques dels nostres pessebres (el pastor, el terrissaire, el fuster, el llenyataire o el pagès, per esmentar-ne alguns), que s'haurien importat de les representacions de les rajoles catalanes d'oficis.

Tant la cultura com la llengua catalana són força escatològiques, no sé pas de cap altra cultura en què els regals, o les menges del solstici

d'hivern, les cagui un tió, ni que per reis o dadors equivalents, regalin a la canalla orinals amb excrements comestibles de pastisseria. A tall d'exemple, heu-ne aquí alguns:

- De les persones que són molt afins en diem que són *cul i merda*.
- Als presumits de poca categoria els diem que *fan el merda*.
- Els aglans *fan pets*.



Pessebre popular: caganer amb gos. Galderich / Wikimedia Commons

- Ens *emmerdem* quan ens enredem de mala manera en algun afer.
- *La caguem* quan l'errem.
- *Caguen duros* aquells que són una màquina de fer diners.
- Els que no s'acaben de decidir mai són uns *cagadubtes*.
- Els tinyosos, uns *cagamiques*.
- De la darrera criatura en diem *caganiu*.

Per tant, seria ben estrany, amb tots aquests antecedents, que en una representació tan farcida de personatges com és el pessebre, no s'hi inclogués la del caganer.

No sé si a hores d'ara cal puntualitzar-ho, però és important no

confondre les representacions de persones defecant amb els caganers, que són les figures destinades a formar part del pessebre, tot i la gran similitud que hi pugui haver entre elles.

Però l'origen del caganer no sembla pas tan senzill. Moltes han estat les teories que s'han proposat per explicar la presència del caganer a les nativitats. La més ecològica presentaria el cercle tancat del cicle vital, amb les deposicions que adoben la terra, de la que prosperaran els vegetals i fruites, que passaran directament als nostres plats o indirectament processats per animals herbívors, per ser digerits pels nostres

budells i retornar-les novament a la natura. Però és força dubtós que a l'època hi hagués una conscienciació tan moderna del cicle vital i de l'ecologisme, per a ser reivindicat, a la manera d'un caganer, en el pessebre. Altres teories creuen en una intromissió del món profà en l'escena cristiana, però potser ja feia massa segles que el paganisme havia desaparegut de les creences populars per intentar mantenir-lo, de forma encoberta, en el pessebre. La teoria que m'agrada més, i això no té cap valor científic, és la de la irreverència i el punt còmic en els moments transcendents, per desdramatitzar-los, la part lúdica, el clàssic menfotisme. Per rellevant que sigui un esdeveniment, la natura sempre pot reivindicar-se en els moments més inesperats i inoportuns, com les urgències fisiològiques. Encara hi ha més teories, fins i tot hi ha qui ha intentat trobar paral·lelismes del seu origen amb les diferents teories que intenten explicar el de les gàrgoles d'esglésies i catedrals.

Aquesta petita figura que es tenia per costum col·locar ben amagada als pessebres casolans i que convertia en un joc i un repte pels visitants saber-la trobar, s'ha transformat, mutat, del tot. És ben sabut que les tradicions evolucionen per adaptar-se a les noves circumstàncies o acaben per desaparèixer. De ser una peça gairebé tabú, celada a la mira dels mortals sítia darrere d'un arbre, de les muntanyes o qualsevol altre lloc de difícil accés a les mirades pures, ha acabat per sortir de l'ostracisme per manifestar-se, sense vergonya, impúdica, no sols en pessebres muntats només amb caganers, com el que solien fer al desaparegut bar restaurant Els Actuals, al cantó d'Els Quatre Gats, sinó també als taulells de botigues de *souvenirs* o, fins i tot,



Col·lecció de caganers de l'autor

en botigues que els són exclusivament dedicades.

Per estrany que sembli, el caganer no sols existeix a Catalunya, ja que també el podem trobar, cada cop més estès, per tota Espanya. Existeix també *il cagone*, a Itàlia (artesans de Nàpols en fan). A Portugal, en concret a Porto, hi trobem *o cagão*, però aquesta figura no arribaria a ser un veritable caganer, si ens acollim a la definició de figura feta per anar a un pessebre. El *cagão* és una de les figures que es posen a les *Cascatas de São João*. Les *Cascatas* són l'equivalent a la nativitat de Jesús, però, en aquest cas, dedicades a Sant Joan; per tant, es fan el solstici d'estiu.

Però per molt popular que sigui el caganer, no deixa de tenir un gran nombre de detractors, com els que consideren directament que el caganer no hauria d'estar als pessebres, o com va passar el Nadal de l'any 2024 amb el pessebre institucional del Parlament de Catalunya, quan el president de l'associació de pessebristes, a qui se li havia encarregat de muntar-lo, es va negar en rodó a col·locar-ne un, sota pretext que no tenia cabuda en un pessebre institucional. Però el president del Parlament, el M.H. Josep Rull, va reivindicar-ne la presència, tot i que fos relegada al cantó de l'aveu de Nadal. D'altres sols accepten el caganer clàssic, el pagès amb barretina, amb pipa, cigarret o llegint el diari i, a tot estirar, els que representen oficis varis propis del pessebre, però reneguen o fugen dels caganers que representen persones conegudes, personatges de pel·lícules, còmics o altres personatges o coses, atès que fins i tot s'han fet caganers representant objectes, com una torre d'aigua. Aquí entraria tota una altra discussió, més



Figura típica del caganer al pessebre de l'Ajuntament de Barcelona, plaça de Sant Jaume. 2013. Wikimedia Commons

filosòfica, sobre la ultrabanalització, l'oportunisme o el mercantilisme.

Però l'objectiu d'aquest escrit no és entrar en disquisicions eticomorals sobre aquesta figura; el caganer existeix, és popular, i cada cop està agafant més preponderància, i ha arribat a ser, potser, el més representatiu dels records que poden adquirir els turistes que ens visiten. Cal reconèixer que entre barrets mexicans, sevillanes amb vestits de *faralae* o les tasses i samarretes que es poden trobar en qualsevol ciutat, en què sols s'hi canvia el nom del lloc, no es pot negar que el caganer és un *souvenir* molt més identificatiu de la nostra cultura i realitat.

Barcelona no està al marge de la polèmica «caganera», ja és proverbial la que desferma anualment la presència o absència del caganer en el pessebre institucional que l'ajuntament té per costum col·locar a la plaça de Sant Jaume. Encara més, tot i aquesta presència, gairebé ubíqua, al centre de la vila, la capital de Catalunya no disposa de cap monument que el dignifiqui. Ni a Barcelona ni a cap altre municipi del país. Altres ciutats, com Brussel·les, no tenen cap problema a promocionar escultures com la del *Manneken Pis*, que representa un nen orinant, a qui moltes ciutats i personalitats li han regalat vestits fets a mida, com els



Diferents caganers al taller de Caganer.com. Wikimedia Commons

que també hi havia tradició de fer per a figures de la verge Maria. Fins i tot el 855è vestit que té, és el típic de català, regal que li va fer la colla de Castellers de Vilafranca l'any 2010. Així doncs, per curios i inversemblant que sembli, aquí no en tenim cap monument. Hi haurà qui considerarà que la figura ja es troba prou representada per tota la ciutat, exhibida als aparadors de moltes botigues, però segons aquesta analogia, no hi hauria d'haver monuments al llibre, perquè el gran nombre de llibreries que trobem arreu, en teoria, ja l'estarien homenatjant; però, ai las!, a Barcelona hi ha dos monuments al llibre, el que hi ha

davant de l'Institut Francès, obra d'en Josep Guinovart, i el de la cruïlla de la Gran Via amb el passeig de Gràcia, d'en Joan Brossa. No caldria que fos un monument gegantí, faraònic, n'hi hauria prou amb una petita figura tradicional, dalt d'un pilar, en algun racó de Ciutat Vella, si voleu, no massa concorregut, per ajudar a diluir les concentracions de turistes.

En aquesta era en què vivim, esclavitzats per una cultura digital de xats banals, de *mems* insulsos, que ens empeny a arrossegar el dit per mirar embadalits, de manera passiva i poc crítica, una corrua de fotografies i vídeos de dubtós interès, on l'associacionisme, tan tradicional a

Catalunya, va de baixa, resisteix heroica, com els gals d'en Goscinnny i Uderzo, l'Associació d'Amics del Caganer. L'AAC té per objectiu promocionar i difondre la nostra figura, i ho fa organitzant exposicions tant aquí al país com a l'estranger, disposa d'una revista, òrgan de comunicació intern, *El caganòfil*, que apareix dos cops a l'any, on es publiquen articles sobre el caganer, ja sigui sobre la seva història, les novetats que presenten els diferents artesans, així com el recull d'activitats, exposicions i sortides que fa l'associació. L'AAC també atorga el premi Caganer de l'Any que distingeix aquelles personalitats que han promocionat el caganer. L'elecció es fa democràticament entre les diferents candidatures que presenten els socis. És requisit *sine qua non*, per ser caganer de l'any, haver promocionat de manera clara el caganer, no ser soci de l'associació i comprometre's a assistir al sopar de Nadal a recollir el premi. Han estat caganers de l'any personalitats tals com en Pere Arquillué, Pilarín Bayés, Pilar Rahola, Ferran Monegal, Andreu Buenafuente o en mossèn Ballarín, per esmentar-ne alguns. L'AAC és oberta a tots aquells que col·leccionen caganers, en sou simpatitzants o, senzillament, voleu participar en la promoció de la cultura popular.

Els que cercàveu respostes en aquest article, probablement acabareu amb més interrogants. Quin és el veritable origen del caganer? Quin sentit li va donar el creador del primer caganer? Cal mantenir-lo en els pessebres? És correcte dedicar un caganer a qualsevol persona, personatge, animal o cosa? Tindrà mai Barcelona un monument al caganer? El debat continua. **Lt**

Amb els cognoms, poca broma

Joan Tudela, escriptor i periodista.

Il·lustracions d'Openmoji

És llei de vida. Als últims de Filipines els toca fer de cap de turc. L'últim governador civil de Girona nomenat pel règim franquista va haver de pagar els plats trencats pels d'abans. La premsa, en aquells anys, havia perdut el respecte a les autoritats locals del franquisme. Els periodistes i els lectors eren còmplices que s'entenien a través de sobreentesos. I a ell va tocar-li el rebre més que a cap altre. La culpa la va tenir son pare, que era un bromista. El cognom de la família era **Murga**. I ell va ser batejat amb el nom d'**Armando**. Els diaris en tenien prou amb titular: «**Armando Murga**, otra vez» o bé «**Armando Murga**, de nuevo» perquè tothom se'n rigués (al *Mundo Diario*, on jo treballava, érem especialistes a fer-ho). I sa germana,

la pobra, sabeu com es deia? Doncs **Perpetua**. Era la **Perpetua Murga**.

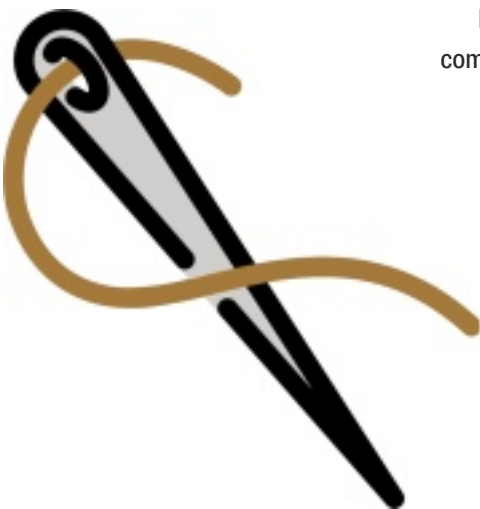
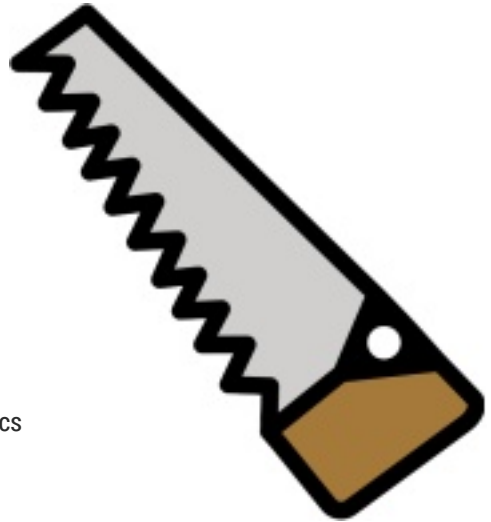
Anys enrere, un prohom empordanès s'anomenava **Pere Pi Pi**. En aquest cas, el bromista va ser l'atzar, que va unir son pare i sa mare en una parella que no era precisament un matrimoni de conveniència.

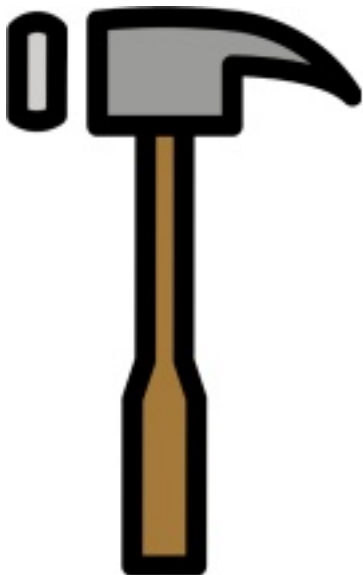
Què és el que és convenient? «L'estructura nominal és una mica la imatge d'una persona. Per tant, convé que no sigui massa freqüent, que no sigui lletja fonèticament i que no doni lloc a males interpretacions.» Són paraules d'**Enric Moreu-Rey** (1917–1992), fundador i primer secretari general de la Societat d'Onomàstica.

Però comencem pel començament, deixant-nos guiar per

la saviesa d'Enric Moreu-Rey, que l'any 1989 va tenir l'amabilitat de documentar-me sobre l'origen dels cognoms per a un article al diari *Avui*. Així, l'explicació que ve tot seguit sobre com van sorgir els cognoms és de collita pròpia, però supervisada per Enric Moreu-Rey: l'origen dels cognoms, doncs, explicat a la meua manera, però amb el seu vistiplau.

Temps era temps, els cognoms no existien. A cada poble, tants caps, tants barrets, tants noms, i cap de repetit. Durant la més remota Edat Mitjana, els homes i les dones d'aquí duïen noms germànics o bé llatins, que poques vegades eren noms de sants. Ells es deien, per exemple, **Bernat, Guillem, Adrevald, Ansofred, Ermeniscle, Edelmir** o bé **Amat**,





Anastasi, Servusdei, Bonhome, Borrell. Elles es deien **Elo, Adalvira, Valdejòncia, Martesinda** o bé **Madrona, Sabadella, Gloriosa**. Coses així. Però va arribar un moment que hi havia alguns noms repetits, i llavors van aparèixer els sobrenoms, que a la llarga esdevindrien cognoms.

Rebobinem la màquina del temps, a veure si ens entenem. En un poble medieval, l'un li deia a l'altre no sé què d'en **Pere**. Quin **Pere**? Doncs el del mas que hi ha dalt del *puig*, o el de la vora del *riu*, o el de cal *pujol*, o el de la masia de la *serra*, o el que ha vingut de *Tarragona*. El lloc de residència (o de procedència) és, doncs, l'origen de molts cognoms.

Quin **Pere**? Doncs el fill d'en **Joan**. Molts altres cognoms provenen de la filiació. A Catalunya, com a França,

aquesta mena de cognoms es formen per juxtaposició: en **Pere Joan**, en **Ramon Berenguer**. Molts noms antics catalans han esdevingut d'aquesta manera cognoms actuals. En altres terres, s'han format amb una preposició (*van*, els holandesos; *von*, els alemanys) o amb un prefix o amb un sufix. Prefix: els irlandesos (com els **O'Hara** d'*Allò que el vent s'endugué*), els escocesos (com el *McDonald*, el rei de les hamburgueseries), els jueus (com l'immortal **Ben Hur**). Sufix: els castellans (com **Pérez** o **Muñoz**), els valencians (com **Peris**), els russos (com **Gorbatxov** o **Ivanòvitx**), els polonesos (com **Jaruzelski**).

Quin **Pere**? Doncs el *gros*, el *petit*, el *ros*, el *roig*, el *bru*, l'*alegre*. Una característica física o moral del

primer a fer servir el sobrenom ha donat lloc a molts cognoms.

Quin **Pere**? El *teixidor*, el *fuster*, el *tragner*, el *boter* i, sobretot, el *ferrer*, perquè de ferrers n'hi havia un a cada poble. Molts cognoms, doncs, són noms d'ofici.

Hi ha qui confon la genealogia (història de la família), l'etimologia (història de la paraula) i l'heràldica (els escuts d'armes). No passa res. El problema arriba quan la ignorància va del bracet amb els deliris de grandesa. Llavors és quan apareixen aquests estafadors que cobren molt per descobrir el presumpte escut d'armes. Si els haguéssim de fer cas, resultaria que fa segles no hi havia cap pagès, sinó que tothom era noble... **LT**



Entrevista

Natalia Abu-Sharar,

presidenta de la Comunitat Palestina de Catalunya

Èlia Varela
Fotografies de Juan Antonio Zamarripa



Amb motiu del segon aniversari de l'inici de la darrera guerra genocida a Gaza, conversem amb Natalia Abu-Sharar, presidenta de la Comunitat Palestina de Catalunya. Nascuda a Barcelona de mare i pare palestins, Abu-Sharar encarna la doble identitat de moltes persones de la diàspora palestina que han crescut lluny de la seva terra —actualment hi ha més palestins vivint fora de Palestina que a dins—, però amb un vincle profund i indestructible amb ella. Formada en Administració i Direcció d'Empreses a la Universitat de Barcelona, combina la seva feina com a analista financera amb una intensa dedicació al moviment palestí a Catalunya. Des del 2017 presideix la Comunitat Palestina, entitat des d'on canalitza la seva

implicació política i emocional amb la causa palestina, una comunitat que ha crescut notablement en els darrers anys i que s'ha convertit en un espai obert de suport, organització i resistència per a centenars de famílies de la diàspora.

Tot i ser catalana de naixement, conserva el carnet d'identitat palestí de Cisjordània, un símbol essencial de pertinença i resistència. Amb la serenitat, la convicció i fermesa que la caracteritzen, en aquesta entrevista Abu-Sharar denuncia la complicitat dels governs occidentals amb Israel, la hipocresia de les democràcies europees i la deshumanització del poble palestí, un poble que continua resistint i reivindicant el dret a viure a la seva terra en pau i llibertat.

Ens pots descriure una mica la Comunitat Palestina de Catalunya, qui sou i quina tasca feu?

Com a entitat diria que es va formalitzar als anys 1980. En aquella època, entre la dècada dels 70 i dels 80 van venir molts palestins a estudiar a Catalunya, com el meu pare. I en un moment donat van registrar-se com a entitat a l'ajuntament perquè van voler que fos un punt de trobada per la diàspora.

Hi ha hagut diferents onades migratòries, abans del 2023 érem unes 300 o 400 famílies a la comunitat, moltes amb filles i fills nascuts a Catalunya com jo. Però en aquests últims dos anys deuen haver arribat unes 600 persones més com a conseqüència de la guerra genocida a Gaza, així que ara som més de 3.000 persones i continua arribant gent, portem dos anys col·lapsats. Molts arriben a través d'ONG, gent que ha vingut a rebre tractament mèdic, i després intenten aconseguir asil. Però la majoria d'institucions i entitats es desentenien d'ells i ens els envien, i nosaltres intentem ajudar-los amb el que podem, com aconseguir una cita amb la policia, o un llit on dormir fins que aconseguixin entrar en el sistema. El govern diu que vol acollir palestins, però després les administracions no ajuden, diuen als joves que dormin al carrer.

Hi ha alguna cosa que distingeixi la Comunitat Palestina de Catalunya respecte a altres comunitats?

Fa més de deu anys vam impulsar la coalició Prou Complicitat amb Israel, i és des d'on fem les nostres accions d'incidència i activisme junt amb altres entitats. I gràcies a això hem aconseguit coses a nivell polític i institucional, per exemple la declaració del Parlament de Catalunya del juliol. A més, tenim una junta jove i molt dinàmica, i fem xarxa amb altres comunitats palestines. També formem part d'agrupacions com la Rescop (Red Solidaria contra la Ocupación de Palestina) que és d'àmbit estatal i que aquest any compleix vint anys.

Ara hem intensificat moltíssim la nostra activitat. En primer lloc fem sensibilització, fem moltes xerrades i activitats educatives per explicar que el que passa a Gaza i a Palestina no va començar fa dos anys, sinó que ja portem 77 anys d'ocupació. També hem organitzat moltes manifestacions i concentracions perquè no es normalitzi el que està passant, que no és normal. I per últim també fem molta feina a nivell institucional, intentem fer pressió als nostres governs perquè pressionin Israel i la comunitat internacional.



Com valoreu la posició dels governs català i espanyol cap a Palestina?

Jo segueixo les notícies del món àrab i sempre s'alegren que l'estat espanyol estigui al costat de Palestina, i aplaudeixen que hagi reconegut l'estat palestí, i també que després d'un any i mig hagin fet servir la paraula *genocidi* —que ja era hora—. Tot això està molt bé, perquè comparat amb la resta d'Europa són els únics —junt amb Irlanda— que s'han posicionat públicament al costat del poble palestí. Però alhora Espanya no acaba de cancel·lar del tot els contractes de compravenda d'armes amb Israel, per tant, estan sent còmplices del genocidi. Per això els estem pressionant, perquè volem accions, més que paraules.

Per què creus que hi ha un sector del catalanisme d'esquerres que malgrat sempre donar suport als pobles oprimits, en aquest cas no es posicionen clarament a favor de Palestina?

Tant a la dreta com a l'esquerra catalana hi ha molta simpatia per Israel i pel sionisme. A Catalunya, com arreu del món, hi ha molta influència del sionisme sobretot a nivell econòmic. Potser molta gent no se'n adona, però aquí les grans empreses de l'habitatge, de l'aigua i de moltes altres indústries, estan controlades per empreses israelianes sionistes, que donen suport a l'ocupació. Al final, és un tema de diners, i un tema de conveniència: com a polític o empresari em convé més i em resulta més útil estar de part d'Israel que de Palestina. És trist, però és així.

Com estàs vivint personalment el que està passant a Gaza, estant tan lluny?

Fa temps que quan algú em pregunta «Com estàs?», no sé què respondre. Puc dir «Bé, vaig fent». Però el que sento realment és una mescla de ràbia, dolor, malestar constant i impotència. Hi ha dies que no entenc res. Per què està passant això? Per què el món no està fent res, i per què nosaltres?

Sento una gran responsabilitat com a persona palestina que viu aquí en seguretat. Em sento cansada de l'agenda intensa d'activitats, xerrades i feina amb la comunitat palestina que faig a més de la meua altra feina. Però alhora em sento malament de dir o pensar que estic cansada perquè penso en com està la meua gent. Jo al final del dia puc descansar en un llit còmode, puc apagar la tele i apagar una mica el genocidi. Però els que estan allà no ho poden fer. Aquest sentiment de culpa pesa molt.

Jo soc palestina, no puc dir que estic cansada, no tinc el privilegi de dir que estic cansada. És responsabilitat meua continuar, resistir. Tot el que fem aquí, qualsevol cosa petita, tot arriba a Palestina, tot els envia el missatge que no estan sols.

Què penses sobre la contradicció dels governs europeus que es proclamen garants i defensors de drets humans, però que continuen directament o indirectament donant suport a Israel?

Després de la inacció d'aquests dos anys, no espero gairebé res d'Europa. En canvi, d'Espanya, tenint el govern d'esquerres que té, n'espero una mica més. Estem veient que molts països que es diuen democràtics estan reprimint els moviments populars. Aquí encara tenim sort de poder sortir al carrer. En països com Anglaterra estan detenint la gent per manifestar-se, i a Alemanya és escandalós. No tinc paraules per descriure el que està passant a Alemanya. I a Holanda també. Sí, sí, hi ha els famosos valors europeus, aquests que distingeixen Europa amb la superioritat moral de la qual sempre ha presumit. Però ara no veig ni valors, ni drets humans, ni res. Al final són només paraules, i això ho veiem en moments com aquest.

Tot això no és casualitat, Israel va ser plantat com un bolet al mig d'Orient Mitjà com una decisió estratègica, de geopolítica militar. Conec gent que m'ha justificat el que està passant perquè veuen que els israelians s'assemblen més a ells, els veuen més europeus que els palestins. I per això s'accepta que Israel participi en les competicions esportives europees o a Eurovisió. Però, a veure, què fa un estat que geogràficament no està a Europa sinó a Orient Mitjà participant en coses europees? És una decisió política. Forma part del relat de presentar-los com a europeus, com a

Al final del dia puc descansar en un llit còmode, puc apagar la tele i apagar una mica el genocidi. Però els que estan allà no ho poden fer. Aquest sentiment de culpa pesa molt

civilitzats. Però clar, qui va crear l'estat sionista d'Israel va ser Europa.

A més, Europa compra armes i tecnologia punta de vigilància i seguretat a Israel, tecnologia que té el reclam que la seva eficàcia ha estat «provada en combat». Què vol dir això? Que ha estat usada en cossos palestins. La guerra és un negoci, també.

Ja que mencionaves el relat, podríem dir que durant molts anys Israel ha liderat la guerra del relat entre el públic occidental. Però no creus que aquests dos anys han girat el tauler i ara Israel està perdent la guerra del relat?

És obvi que Israel té no només un exèrcit dels més sofisticats del món, sinó també una maquinària informativa i de propaganda potentíssima. És per això que des de sempre ens ha estat difícil guanyar la lluita pel relat. Durant aquests dos anys hem vist notícies de molts mitjans que han reproduït textualment la propaganda del sionisme. Per exemple, encara avui veig titulars que parlen de la «guerra Israel-Hamàs».





La influència mediàtica dels Estats Units és brutal, i allà els canals de comunicació estan totalment influïts i manipulats pel sionisme. I això no ho podem canviar. L'altre dia vaig llegir una notícia que deia que Netanyahu havia destinat 45 milions d'euros a Google per influir en els resultats de les cerques.

Però malgrat aquest desplegament tan fort de propaganda, haig de dir que en aquests últims dos anys gràcies a les xarxes socials s'ha pogut visualitzar arreu del món el que és realment l'estat sionista, la gent ha pogut veure de primera mà una altra cara d'un país que durant molts anys s'havia presentat com a gran defensor de la democràcia i de la pau, però ara han caigut les caretes i s'ha desemmascarat qui són.

Per la gent que vol saber la veritat, la informació de primera mà existeix. I si a aquestes alçades algú encara no ha vist el que està passant a Palestina és perquè no ho vol veure. Israel està assassinant els periodistes sobre el terreny justament per evitar de donar veu i imatge a la realitat. Ho estem veient amb els nostres ulls, i encara hi ha gent que avui dia ho justifica, per tant, és que no volen saber la veritat.

Per la gent que vol saber la veritat, la informació de primera mà existeix. I si a aquestes alçades algú encara no ha vist el que està passant a Gaza és perquè no ho vol veure

Segons Al-Jazeera, s'han assassinat 274 periodistes, dels quals 269, palestins (l'ONU parla de xifres semblants). Això confirmaria el que dius.

Entre totes les víctimes en voldria destacar una que no està recollida en aquestes xifres perquè va ser assassinada abans, el maig del 2023: la Shireen Abu Akleh. Se'm posa la pell de gallina només de pensar-hi, jo vaig créixer amb ella veient els seus reportatges, durant 25 anys va ser la reportera més coneguda d'Al-Jazeera, la vèiem cada dia a la televisió. I el seu assassinat a sang freda per part de l'exèrcit israelià mentre estava informant des d'un camp de desplaçats va ser el primer dels molts que van venir després. Primer ho van negar, més tard ho van haver d'admetre, i llavors van intentar reprimir la processó funerària. Va ser un espectacle lamentable, i clarament fet amb una intenció estratègica, perquè ella era un símbol pels palestins, era una periodista massa popular.

Per mi i per molts palestins allò va marcar un punt d'inflexió, no només per la manca de respecte pel dret internacional i per la impunitat amb què ho van fer, sinó per la pèrdua de vergonya. Abans almenys dissimulaven, però a partir de la Shireen ja no. Ara ja admeten obertament que maten periodistes i que maten civils. Per ells tots som terroristes i no se n'avergonyeixen, de matar-nos.

Una altra xifra que xoca és que, segons l'ONU hi ha hagut 735 atacs contra el sistema sanitari, en els quals han mort 917 persones, 1.400 n'han resultat ferides, i 125 instal·lacions de salut han estat destruïdes i 34 hospitals danyats. Segons el Ministeri de Salut, les xifres són encara més altes.

Jo només recordo el primer bombardeig del primer hospital: hi van morir 700 persones. I després tot s'ha anat incrementant i ja tots els morts es barregen. I al final, per què fan tot això? Per fer Gaza inhabitable. Perquè els ferits no puguin recuperar-se, perquè les dones no puguin tenir fills, perquè no hi hagi recursos sanitaris per curar la gent. Els hospitals i els centres sanitaris també eren refugis per a la gent. Són atacs intencionats, tant a les escoles com als hospitals.

Això que acabes de dir, fer Gaza inhabitable, fer la vida insostenible, és una de les definicions de genocidi.

Efectivament, la vida a Gaza s'ha tornat impossible, estem veient un genocidi davant els nostres ulls. No hi ha res, ni menjar, ni medicaments, ni aigua, ni recursos bàsics, ni coses tan bàsiques com tovallolletes per la regla per a les dones que, a més, estan donant a llum al carrer.

Per què és tan important el tema del boicot de productes provinents d'Israel?

La coalició Prou Complicitat també som part del moviment mundial BDS (Boicot, Desinversió, Sancions), i sempre diem a la gent que el boicot funciona, cada petita acció compta. Per exemple, si compres una Coca-Cola ja estàs fent un gest a favor de l'ocupació. El boicot és com una resistència pacífica. Deixar de comprar a les empreses que financen el genocidi afecta econòmicament Israel, que és on fa més mal, i el que fa és aïllar l'estat sionista. Sempre donem l'exemple de Sud-àfrica que, gràcies al boicot mundial, al BDS, va fer caure l'apartheid.

Creus que és possible la convivència de dos estats, Palestina i Israel?

Sempre que sento parlar de dos estats, pregunto: «Quins dos estats?» Perquè això ve dels Acords d'Oslo, llavors es va parlar de dos estats. Però el que la gent no té en compte és que quan van fer aquest pla es va triplicar la construcció d'assentaments il·legals dins de territori palestí, i es va fragmentar i desconnectar el nostre territori. Tot això dels dos estats és com es va vendre al món l'estat sionista d'Israel. Avui és totalment inviable crear dos estats. Nosaltres creiem en una Palestina lliure com era abans. Volem estar junts amb jueus i cristians —i no creients— en una Palestina lliure, on tothom tingui els mateixos drets. Perquè, actualment, dins l'estat d'Israel impera la llei de l'apartheid, que dona més drets als jueus.



Nosaltres el que més demanem a la gent que vol donar suport al poble palestí és que continuïn sortint als carrers, que continuïn parlant de Palestina, que no normalitzin el que no és normal

Què opines de la col·laboració que hi ha entre l'Autoritat Palestina i Israel?

En totes les xerrades o actes que faig mai parlo de l'Autoritat Palestina. Perquè mentre hi hagi ocupació, Palestina mai tindrà un govern propi de debò. L'Autoritat Palestina és un teatre de titelles. És com una segona ocupació, una ocupació des de l'ocupació. Tot està controlat per l'ocupació, és una Autoritat que no té autoritat. I al final si existeix l'Autoritat Palestina és perquè l'estat sionista d'Israel vol que existeixi. És una manera de controlar certes coses, però a un nivell més intern, una mica més subtil.

Els líders que la gent volia o bé estan en presons israelianes, com Marwan al-Barghouti, o bé Israel els ha assassinat.

Què diries als que posen al mateix sac els simpatitzants del poble palestí, amb ser simpatitzant de Hamàs o fins i tot ser antisemita?

Primer, una cosa bàsica: jo soc semita també, els palestins som semites, per tant, no podem ser antisemites i dir això denota poc coneixement. I si ho diuen en el sentit que simpatitzar amb Palestina vol dir ser antijueu, llavors podem respondre que es tracta purament d'una qüestió de drets humans, el que està passant a Palestina seria igualment condemnable si passés a un altre lloc. És un genocidi, és un apartheid, és colonialisme. Ser propalestí vol dir simplement defensar els drets humans bàsics d'un poble.

Pel que fa al fet que ser propalestí sigui proterrorista, pro-Hamàs, vull aclarir que l'ocupació va començar el 1948, però que Hamàs no es va crear fins als anys 80. Parlar de Hamàs i de terrorisme és una excusa per matar la població palestina impunement, de justificar tots els assassinats que són injustificables com a «lluita antiterrorista». El poble palestí simplement resisteix com pot. Hamàs és primer un partit polític, sí, amb un braç militar, però com que és un partit polític islamista, ja automàticament el classifiquen com a terrorista, que és el que fa Europa, de musulmà a terrorista. I recordem que Hamàs va guanyar les eleccions. Democràticament.

En el marc de les jornades de lluita i mobilitzacions en solidaritat per Palestina de la UGT de Catalunya, hem demanat a quatre sindicalistes de diferents àmbits que formulin una pregunta a Natalia Abu-Sharar.

Ivette Barrachina, secretària d'Igualtat i LGTBIQA+ de la UGT de Catalunya

Què representa que en aquest moment tan mediàtic per la Comunitat Palestina hi hagi una dona com a presidenta?

A Palestina la dona sempre ha estat clau en els moviments de resistència i és una cosa que potser per culpa dels estereotips orientalistes sobre l'islam aquí s'ha ignorat. Aquí la gent sempre pensa en la dona palestina com una dona submissa, que no té veu ni agència. Però no és així, a Palestina la dona és un símbol de resistència, resisteix igual que l'home. Ella s'enfronta a l'ocupació i també s'encarrega de la casa, és una dona que té estudis, que treballa i que, al final, si té el marit o el fill a la presó acaba sent responsable de tot, es converteix en cap de família. La dona palestina té una doble resistència, la de ser dona i la de formar part d'un poble ocupat.

I és per tot això que per la Comunitat Palestina és molt important que es visibilitzi el paper de les dones palestines, per tant, és molt positiu tenir-ne una dona com a presidenta.



Cati Llibre, directora de la Fundació Josep Comaposada-Sindicalistes Solidaris i vicesecretària general de la UGT de Catalunya

Segons l'ONU, més de 400 treballadors humanitaris han estat assassinats, més que periodistes. Et sorprèn aquesta xifra?

No, fa temps que Israel ataca intencionadament les escoles de l'Agència de les Nacions Unides per als Refugiats de Palestina al Pròxim Orient (UNRWA), per exemple. Per ells, la UNRWA són terroristes. I ho diuen així, obertament, i queda normalitzat. A més, entre els treballadors humanitaris també hi ha estrangers, però tot i així ningú ha reaccionat. Els palestins ja sabem que les nostres vides no valen res, quan s'assassinin palestins ningú reacciona. Però em xoca que la comunitat internacional tampoc hagi actuat quan han assassinat estrangers impunement, com els de World Central Kitchen.



José Antonio Iniesta, portaveu d'Ugetistes per Palestina

Què penses de les mobilitzacions que hi ha dins d'Israel en contra del govern de Netanyahu?

Són mobilitzacions per temes interns. La gent que està sortint al carrer en contra de Netanyahu no necessàriament està a favor del poble palestí ni en contra del genocidi a Gaza. Simplement estan en contra de la gestió de Netanyahu, que està acusat d'evasions fiscals i altres coses, per això el volen treure. I recordem que no és Netanyahu el que ataca Gaza, és tot l'estat sionista d'Israel, tots hi estan d'acord i tots en són responsables.



Rosa Pérez, metgessa i delegada sindical de la UGT de Catalunya

Com preferiríeu que es materialitzés la solidaritat internacional amb Gaza?

Sempre recomano a la gent que faci aportacions a les entitats que sabem segur que funcionen i fan bona feina, com la UNRWA. Totes les iniciatives de crowdfunding o de petites ONG de nova creació no ens generen confiança, no sabem ben bé què fan. Segur que moltes d'elles deuen tenir bones intencions, però després a nivell pràctic, logístic, no poden complir les promeses per les restriccions d'accés imposades per Israel.

El que més demanem a la gent és que continuïn sortint als carrers, que continuïn parlant de Palestina, que no normalitzin el que no és normal: l'ocupació, l'apartheid i la neteja ètnica d'un poble sencer. I que es faci boicot a les empreses israelianes sionistes, a les que treuen beneficis de l'ocupació. **LI**



Ugetistes per PALESTINA

Estigueu al dia de les activitats del comitè Ugetistes per Palestina: www.ugt.cat/tag/ugetistes-per-palestina

Montserrat.

Més que una muntanya, més que religió, més que acollida

Josep Puig-Pla, historiador



Wikimedia Commons

Mil anys de Montserrat donen per a molt. Montserrat no és només un muntanya, no és només religió, no és només cultura. Montserrat és més que tot això. I pot sobtar que en una publicació sindical —d'un sindicalisme de tradició laica, i en altres èpoques anticlerical— se'n parli. Tanmateix hi ha motius per fer-ho.

Com a paisatge és un lloc singular per la seva geologia i les seves formes. Els boscos de Montserrat són un parc natural. La seva història no és només religiosa i eclesiàstica. La seva producció cultural no és sols de base cristiana. La seva projecció cap a la societat no

és només espiritual. O potser sí. Perquè l'espiritualitat transcendeix les creences religioses. Més enllà de la fe, d'una fe concreta, també hi ha espiritualitat. Molts seglars, creients i no creients, així ho senten.

Montserrat no ha estat aliè al fet que les vivències espirituals puguin conduir a posicions de compromís cívic i social, fins i tot polític. Quan s'ha cregut que havia de ser així. L'abat Oliba, abat de Ripoll i bisbe de Vic, el fundador de Montserrat el 1025 (d'aquí el Mil·lenari) ja va ser l'impulsor de assemblees de Pau i Treva, períodes de cessament de les hostilitats en les guerres feudals. Oliba va deixar una petja profunda que ha travessat els segles. En

l'àmbit cristià i en el no cristià. Montserrat al llarg dels anys ha viscut sentint i responent als «signes dels temps», de cada temps, a voltes més amables, a voltes més durs.

Ha viscut tota mena d'episodis històrics. Destrucció violenta en la guerra de Francès (1811-1812) i tancament total i exclaustració dels monjos per la Desamortització de Mendizábal (1835-1844). El 1914 l'abat Marcet implantava el català en la vida del monestir, en consonància amb la creació de la Mancomunitat de Catalunya. Quan la dictadura de Primo de Rivera van haver de suportar les pressions del govern al Vaticà en contra del catalanisme del monestir benedictí.

ABAT. OLIBA

FUNDADOR
DEL
MONESTIR
DE
MONTSERRAT

SERRA D'OR

PORTANTVEU DEL «CHOR MONTSERRATÍ»

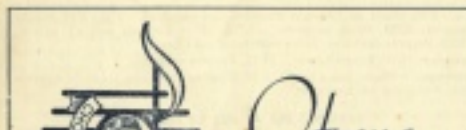
ANY 1.^a

MONESTIR DE MONTSERRAT, 10 DE FEBRER DEL 1950

NÚMERO 1

REDACCIÓ: AL SANTORI I A. BERA

DIRECTOR: EN CARL L. ESCARRÉ



Vesprada Eterna

Fallaviredes espallides d'obscuritat d'aigua profunda.
Unes felles s'en despresen i volen
sense pressa davant la florja floua



Imatges de Wikimedia Commons

publiquen l'única revista cultural en català. El Grup Torras i Bages de joves catalanistes hi té franca acollida. Eren estudiants universitaris de famílies catòliques de classe mitjana. Els J. Carner, J. Bonet, J. Reventós, J. Pujol, JM. Ainaud, A. Cañellas, el futur monjo Raguer, que estaven per «la total reconstrucció espiritual i temporal del Poble Català».

Des de l'abadia es tenen contactes amb el món oficial i el no oficial, inclòs tot el ventall polític. Les gestions prop de les autoritats d'un abat Escarré (ja distanciat del Règim) i del seu successor Cassià M. Just en favor de detinguts i perseguits van ser recurrents. El 1960 l'abat protesta davant el governador civil per les tortures als detinguts pels Fets del Palau. No ha d'estranyar que al funeral d'Escarré hi van arribar corones enviades pel president exiliat Tarradellas i també per CCOO.

El 1967 s'hi celebra el VII Congrés clandestí del Moviment Socialista de Catalunya (MSC). El 1970 marca un punt culminant. La tancada de 300 intel·lectuals i professionals, la majoria d'esquerres, amb motiu de la

Durant el franquisme

Però aviat Montserrat es va anar obrint a uns altres aires. Les Festes de l'Entronització de la Mare de Déu el 1947 suposen la retrobada a la Comissió Abat Oliba de personalitats dels dos bàndols enfrontats a la Guerra Civil i un impuls a un catalanisme moderat. El seu èxit va provocar el cessament del governador civil. Monjos com Agustí Vila Abadal fan avançar en la relació amb les noves organitzacions juvenils als anys 50, a redós de les llibertats democràtiques europees.

Moltes reunions i trobades de grups diversos, amb dificultats per fer-ho, hi tenen protecció. Alberguen l'escoltisme, els moviments d'obres catòlics (HOAC, ACO), s'hi funda el 1954 el grup CC (Crist Catalunya), creat per Xavier Muñoz i Jordi Pujol. Amb publicacions com *Qüestions de Vida Cristiana* avancen cap a la modernitat i amb *Serra d'Or* el 1959

La Guerra Civil i la revolució de 1936 van ocasionar greus perills i vint-i-un monjos van ser assassinats, tots fora del monestir. La protecció de la Generalitat —no reconeguda encara pels més recalcitrants— va salvar els edificis i el patrimoni. Llavors, durant dos mesos, fou residència del president Manuel Azaña i el 1938 s'hi celebrà una sessió plenària de les Corts republicanes. Convivència i connivència amb el franquisme, primer ben acceptada, però cada vegada més freda, per acabar amb topades fortes (vegeu ressenya a la pàg. 35 de la revista del llibre *L'abat Escarré i Montserrat a l'Espanya franquista*).



Tancada d'intel·lectuals, desembre del 1960.
Arxiu Fotogràfic de Montserrat



petició de penes de mort contra uns militants d'ETA en el conegut com a Procés de Burgos, té gran ressò a Espanya i al món. Serà una de les llavors de l'Assemblea de Catalunya, aquell gran moviment unitari antifranquista, d'arrel genuïnament catalana.

Albert Balcells relata al seu llibre que quan va morir Escarré, el 1968, «el monestir apareixia aleshores com un símbol de catalanitat, com a baluard de les llibertats democràtiques i refugi d'antifranquistes».

El monestir, l'abadia i els monjos estan inserits de ple, i des de sempre, en la societat catalana certament. I ho han fet de manera oberta, amb mirada àmplia i braços oberts, on troben acollida persones i entitats ciutadanes, de caire social, esportiu, recreatiu, de les cases regionals i de tota mena, procedents també de la península, del món llatinoamericà i d'arreu.

La commemoració del Mil·lenari

Una de les divises utilitzades en el Mil·lenari ha estat «Mil anys d'història, espiritualitat i cultura». És un apel·latiu que no ho recull tot, perquè en realitat és més.

Un seguit d'actes i celebracions han tingut lloc, a la muntanya i en altres indrets. Variats i de distints caires. L'abat Manel Gasch ha destacat la col·laboració institucional que ha fet possible un programa ampli i arrelat al territori, en cooperació amb entitats culturals, que han anat des del Palau i el Liceu a l'Obra del Ballet Popular.

L'exposició «Montserrat, un mil·lenni: una contribució benedictina a la construcció d'Europa» ha estat presentada al Parlament europeu, amb presència de la seva presidenta i l'actuació de la reputada Escolania. Allí l'abat Gasch va reivindicar el

català com a un exemple de cultura europea.

A més de les celebracions litúrgiques, s'han esdevingut compareixences en àmbits tan diversos com trobades amb joves, les Xerrades Mil·lenari Sostenible en favor del medi ambient, reunió de museus, concerts de música i publicacions. Entre la pluralitat d'activitats, el Cercle d'Economia ha acollit la presentació del número 790 de la revista *Serra d'Or* amb un apartat dedicat a la reflexió sobre l'economia del nou mil·lenni. En aquest acte el P. Bernat Juliol, majordom de Montserrat i administrador de les publicacions, manifestà que «L'economia només té sentit si mira la persona i la posa al centre».

L'abat Escarré i Montserrat a l'Espanya franquista, nou llibre d'Albert Balcells

Coincidint amb el Mil·lenari de Montserrat, Albert Balcells ens ofereix una immersió en la vida de l'abat Escarré —en pros i contes— alhora que un estudi rigorós emmarcat en diversos moments històrics. Aureli M. Escarré (1908-1968) va ser un nom molt popular en els anys seixanta, pel relleu social de Montserrat, els càrrecs que va exercir (prior, abat coadjutor, finalment abat de règim als 38 anys), la seva actitud, les famoses declaracions contra Franco, el seu exili i l'aurèola que es va crear entorn seu. Nascut a l'Arboç del Penedès, era fil de pare socialista i catalanista i de mare catòlica.

Albert Balcells analitza la personalitat i la trajectòria d'Escarré durant el Règim franquista. Des d'una inicial adhesió sense fissures, fruit de la persecució patida durant la revolució social el 1936, fins al distanciament, cada vegada més evident, que va ser mediàtic amb l'entrevista de J. A. Novais al diari *Le Monde*. Unes manifestacions molt dures en aquell moment contra Franco (el van ajudar Josep Benet i Albert Manent), que van provocar el seu exili i la destitució del càrrec. La Secretaria d'Estat del Vaticà en connivència amb el Règim de Franco va maniobrar en aquest sentit, tot i ser en temps del papa aperturista Pau VI.

L'historiador ha estudiat els fets de la vida del monjo montserratí «amb totes les contradiccions i ambigüitats de la realitat», amb «la intenció d'explicar i no jutjar», sense caure ni en l'hagiografia ni en la censura. I

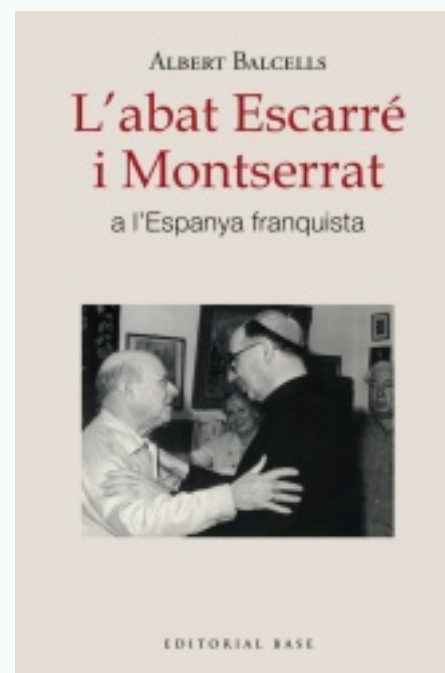
hem de convenir que ho aconsegueix. L'estudi del professor Balcells va més enllà en el temps. Es remunta a fets llunyans i poc coneguts, però rellevants en la vida del cenobi, que ajuden a entendre alguns episodis de la seva història.

Un home d'acció i polèmic

Escarré era una persona decidida, amb un caràcter fort. Un home d'acció, més que no pas un intel·lectual. Balcells recull la definició que en feia el monjo i historiador Josep Massot: «[practicava] un autoritarisme rígid i que no admetia discussió de cap mena, i alhora un tarannà afable i acollidor (...) que li obria portes». El seu to autoritari va topar de ple sobretot amb els monjos de les noves generacions, que ja entenien la vida monàstica d'una manera més oberta, impulsada pels aires que van portar al Concili Vaticà II.

En una enquesta interna el 83 % dels religiosos es van manifestar en contra seu, com va escriure l'historiador Hilari Raguer, que no va amagar mai una opinió poc favorable al que va ser el seu abat. Les «escissions» o sortides de monjos cap a Medellín i Cuixà en són una mostra. En el seu allunyament de Montserrat, a part de les declaracions al diari francès, no hi van ser aliats els problemes interns dintre la comunitat.

Escarré, un cop retirat a Itàlia, es va convertir en un símbol de la lluita antifranquista i de la defensa de



Catalunya. Venerat per molts catalans, considerat un enemic pel govern espanyol i incòmode per al Vaticà. Al seu funeral, l'abat Cassià Just entonà una *mea culpa* dient que potser no l'havien estimat prou.

Balcells, historiador de llarg recorregut, amb més prop de cinquanta llibres i molts articles publicats, ha estudiat fets de la Catalunya contemporània, la lluita de classes a la ciutat i al camp, violència social i poder polític, les colònies industrials, les dones treballadores i les feministes, la Mancomunitat de Catalunya. Ha elaborat també un treball extens dels llocs de memòria i dels monuments commemoratius catalans. És membre de l'Institut d'Estudis Catalans i catedràtic emèrit de la UAB.

Josep Puig-Pla 

Llibertat, amnistia i Estatut d'autonomia

David Ballester, doctor en Història Contemporània

El llibre *Les manifestacions per l'amnistia i la llibertat* rememora les manifestacions a Barcelona de l'1 i del 8 de febrer de 1976, en el seu cinquantè aniversari

Els dos primers diumenges de febrer de 1976, Barcelona fou escenari de dos episodis fonamentals en la lluita per la recuperació de les llibertats. Dues massives manifestacions, que van desafiar la prohibició del govern que encapçalava Arias Navarro, amb Fraga Iribarne al capdavant del ministeri de la Governació. Sense cap mena de dubte, foren les mobilitzacions més importants des del final de la Guerra Civil, amb desenes de milers de ciutadans que van sortir al carrer, malgrat el perill que representava la repressió exercida pels temuts «grisos», la *Policía Armada* franquista.

La primera convocatòria fou realitzada per la Federació d'Associacions de Veïns de Barcelona, que actuà com a pantalla de

l'Assemblea de Catalunya, amb la reivindicació de l'amnistia com a consigna. Aquesta va tenir per resposta una contundent negativa per part del governador civil Salvador Sánchez-Terán, seguint les instruccions rebudes des de Madrid. En canvi, respecte a la convocada pel segon diumenge, ja fou l'Assemblea de Catalunya qui, de manera explícita, intentà aconseguir l'autorització governativa que, evidentment, tampoc es va produir. En aquesta ocasió, els eixos de la protesta eren la recuperació de les llibertats col·lectives i nacionals, i, en conseqüència, de l'autogovern representat per l'Estatut d'autonomia.

Quanta gent tingué el coratge de manifestar-se en aquestes històriques jornades? Probablement més de

50.000 en cadascuna d'elles. Fins i tot un informe de la Jefatura Provincial del Movimiento acceptava les extraordinàries dimensions de la protesta: «Es muy difícil efectuar un cálculo de la gente que participó en esta jornada de agitación en Barcelona, posiblemente varios miles, pero aunque creemos que pasaron de los treinta mil, lo mismo pudieron ser cinco mil más o cinco mil menos». L'èxit de la convocatòria va sorprendre tant els manifestants com a les mateixes autoritats. El dispositiu policial es va mostrar incapaç, des del primer moment, de fer front a les dimensions de la protesta, per la qual cosa els desbordats agents es limitaven a disparar material antiavalots contra les concentracions de manifestants amb la intenció de dissoldre'ls, i carregar només de forma excepcional. Fruit d'aquesta circumstància és el fet que al llarg de les més de cinc hores d'enfrontament, només es van practicar dues detencions.

A més, els manifestants van poder comptar amb el suport d'un nou protagonista en aquest escenari: el «manifestant a cavall» tal com s'hi referí la premsa. És a dir, la participació d'un nombrós contingent de protestataris amb els seus vehicles, bloquejant la circulació i dificultant, en conseqüència, la mobilitat de les unitats policials. La revista *El Mundo* s'hi referia amb aquestes paraules:





nosaltres érem els protagonistes. Era una consciència plena que les coses s'estaven movent, que era una cosa que no tenia aturador, [...] érem plenament conscients que allò que estava passant no era el mateix que havia passat fins llavors, que s'estava fent un salt qualitatiu i que, per tant, havia de tenir repercussió en els esdeveniments polítics».

El diumenge següent l'escenari fou força diferent. Arribaren a Barcelona milers de membres de les unitats antiavalots, les *Compañías de la Reserva General* i, en conseqüència, la repressió fou més dura i es produïren una trentena de detencions. El corresponsal del *Daily Mail* William Bond va reflectir en la seva crònica: «La frustració de la policia va portar a situacions d'una brutalitat esgarrifosa. Vaig veure com sis d'ells van perdre els estreps colpejant amb les porres totes les finestres d'un cotxe davant d'un terroritzat ocupant, que malgrat tenir la cara tallada per l'impacte dels vidres trencats va ser capaç d'escapolir-se. El seu delicte havia estat fer sonar el clàxon acompanyant el lema d'«Amnistia! Llibertat!». Molts altres



«Entonces ocurrió que la gente salió a la calle, y no eran solamente los millares de manifestantes, (...) porque fue una cosa general, masiva. Bocinas de coches, gente en los balcones, aplausos desde las salidas de las iglesias al grito unánime de amnistía y libertad. (...) Y dicen [els seus reporters], también, que vieron a familias enteras pedir la amnistía, a padres que se emocionaban junto a sus hijos, a ancianas que decían 'Muy bien'». Molts d'ells foren víctimes de la violència policial, en ser trets dels seus cotxes per ser colpejats. Els mateixos vehicles van rebre també els impactes de les porres i les culates.

Les comunicacions policials, que tradicionalment eren gravades pels antifranquistes, reflectien el nou escenari que es va viure als carrers durant aquelles hores. Entre altres testimonis, esmentem els següents: «Consejo de Ciento, todo esto de aquí y los alrededores. Una masa grandísima de personal. Nos han recibido con piedras y poniendo coches en la mitad de la calle Consejo de Ciento para pararnos. (...) Enterado.

Vamos a por ellos». O bé: «Ya hemos procedido a disolver a un grupo bastante fuerte que podía oscilar entre los cien hombres, pero nos han recibido con piedras que debían llevar en el bolsillo y nos han roto alguna rejilla de los coches y tenemos algunos pequeños lesionados de la fuerza pero sin importancia. Cambio».

Pel que respecta als manifestants, aquests eren conscients, ja en aquelles jornades, que estaven protagonitzant uns fets històrics. Sebastià Saladrigas, un dels dos detinguts, explica que «En ser tanta gent t'animava més, t'engrescava més, et veies més fort». Mentre que Elionor Sallés reforça aquesta il·lusionant perspectiva en rememorar que «A la Facultat en parlàvem molt intensament. Cadascú explicava com ho havia viscut, què li havia passat. Hi havia un estat d'excitació molt gran. S'explicava com s'havien pogut captar les emissores de ràdio de la policia i allí es veia que no podien amb tanta gent. Crec que puc dir que hi havia com eufòria de sentir-nos, que havíem fet una cosa molt important i que

vehicles van ser colpejats per la policia pel mateix motiu». D'altra banda, les comunicacions policials explicitaven que «la Policía tuvo que actuar con mucha energía, empleando todos los medios de que dispone, viéndose obligada en varias ocasiones incluso a disparar al aire para repeler las agresiones de que fue objeto», per afegir al respecte en forma d'autolloança: «Hemos de destacar que la Fuerza Pública, en todo momento actuó con gran energía, espíritu y disciplina, dignos de todo elogio».

Força detinguts foren objecte de tortures a dependències policials. Tal com va escriure després un dels manifestants, «S'ha vist ben bé de quina mena és la democràcia que ens volen imposar». Per la seva banda, Manuel Vázquez Montalbán va

escriure a *Triunfo* que es van produir «audacias aisladas, multiplicadas y un domingo más la sensación de una protesta omnipresente a pesar de las dispersiones». *Le Monde* va titular que l'1 i 8 de febrer d'aquell 1976 foren «*Le défi catalan*» ('El desafiament català'), mentre que Mundo Obrero reblava el clau amb les paraules següents: «Por dos ocasiones, en el plazo de una semana, Barcelona ha latido fuerte al calor de una esperanza que quiere ser realidad inmediata. La amnistía, los derechos del pueblo catalán establecidos en el Estatuto, como base del derecho a la autodeterminación, han sido las consignas que han hecho posible esas gigantescas demostraciones populares. Plebiscitos auténticos en favor de la libertad y la ruptura democrática». [LT](#)



En record de la companya ugetista Anna Balletbó

Amb la mort de la periodista i diputada socialista Anna Balletbó, s'ha recordat a bastament la seva àmplia trajectòria: impulsora de les Jornades Catalanes de la Dona (juntament amb Maria Aurèlia Capmany, l'any 1976), fundadora de la Fundació Olof Palme, defensora de les quotes femenines en els espais de poder polític, promotora de projectes educatius a Palestina i diputada al Congrés dels Diputats durant diverses legislatures, i el seu paper en el fallit cop d'estat del 23-F.

Des del nostre sindicat, volem posar l'accent en una faceta sovint menys esmentada: la seva militància sindical. Balletbó s'incorporà a la



UGT l'any 1976 i en fou secretària del Sindicat de Ràdio i Televisió.

En una entrevista en format autobiogràfic a «Testimonios para la Historia» (21/05/2018), ella mateixa ho confirmava amb orgull i recordava els seus anys de compromís sindical i

de lluita pels drets laborals en el sector audiovisual: «Confiaban en socavar mi moral para que abandonara mi trabajo en TVE; me abrieron tres expedientes como enlace sindical, que lógicamente gané. Afiliada a la UGT, me eligieron Secretaria General del Sindicato de Radio y Televisión y convencí a unos trescientos afiliados entre las empresas del sector en Catalunya. Nunca pensé en tirar la toalla.»

Amb aquest record volem retre homenatge a una companya que va unir periodisme, política i sindicalisme amb una mateixa convicció: la defensa de la democràcia, la igualtat i la dignitat del treball. [LT](#)



Pablo Iglesias Posse. Fotografia dedicada a Francisco Largo Caballero

A cent anys de la defunció
del fundador de la Unió
General de Treballadors

Pablo Iglesias Posse: entre la mil·litància obrera i la política parlamentària

Rodrigo Lucía Castejón

Director de l'arxiu i la biblioteca
de la Fundación Pablo Iglesias

Va néixer a Ferrol el 17 d'octubre de 1850. Fill de Pedro de la Iglesia Expósito, pregoner de l'Ajuntament de Ferrol, va quedar orfe de pare quan tenia deu anys. La vídua, Juana Posse, juntament amb els seus dos fills, Pablo i Manuel (que moriria de tuberculosi poc temps després), es traslladà a Madrid a la recerca de la protecció d'un oncle matern. La mort recent d'aquest obligà la mare a internar els nens a l'Hospici de San Fernando (actual Museu d'Història de Madrid), mentre ella treballava de minyona i bugadera.

Dos anys més tard, el 1863, Pablo abandonà l'Hospici i començà a treballar com a aprenent de tipògraf en diverses impremtes. Paral·lelament, fou alumne de les escoles d'Arts i Oficis, on aprengué la llengua francesa. El febrer de 1870,

amb dinou anys i avalat per Julián Fernández Alonso i José Ortiz de Zárate, ingressà a la Secció de Tipògrafs de Madrid de l'Asociación General de Trabajadores (la Primera Internacional). S'uní al grup de José Mesa i Leompart, Francisco Mora Méndez i Paul Lafargue, i aviat fou elegit delegat de la secció al Consell local, membre del Consell de la Federació local i secretari-corresponsal a la comarca del Nord.

El seu talent innat i el seu ofici el portaren a escriure ben aviat a la premsa obrera de l'època —*La Solidaridad* i *La Emancipación*—, fins al 1882, any en què ambdues publicacions foren clausurades. A *La Solidaridad* publicà el seu primer article, titulat «La guerra». El 1871 formà part del grup de redactors de *La Emancipación*, col·laborant amb Mesa en la redacció, i posteriorment

en fou expulsat, fet que donà lloc a la fundació de la Nova Federació Madrilenya.

El 1873 ingressà a l'Associació General de l'Art d'Imprimir, fundada el desembre de 1871, i aviat n'assumí la presidència. El 2 de maig de 1879, juntament amb altres companys internacionalistes de línia marxista, fundà el Partit Socialista Obrer Espanyol, que presidí fins a la seva mort, conservant el carnet número 1 de l'Agrupació Socialista Madrilenya fins i tot després del seu traspàs. Des del principi, els seus objectius foren molt clars: volia construir un partit internament cohesionat, caracteritzat per l'honradesa i la moralitat.

El creixement del partit fou lent fins a la fundació, l'agost de 1888, de la Unió General de Treballadors (UGT), durant el Congrés Obrer celebrat a Barcelona, on Pablo



Assemblea de Parlamentaris, Barcelona, 25 de juliol de 1917

Iglesias acudí com a delegat de la Federació Tipogràfica, fet que suposà un enfortiment del moviment. El 1882 participà en una vaga d'impressors, arran de la qual va ser condemnat a cinc mesos de presó, que complí dos anys més tard. Un cop en llibertat, perdé la seva feina a la impremta Rivadeneyra, a més de patir el boicot dels patrons. Hagué de passar per la presó fins a set vegades més per la seva participació en diverses vagues.

Fins al 1886 desplegà una intensa activitat organitzativa, que inclogué l'elaboració d'un informe per a la Comissió de Reformes Socials de 1885. El 1886 fundà *El Socialista*, que ell mateix dirigí i integrà a la seva comissió de redacció. La seva producció d'articles fou ingent: en redactà milers. També col·laborà en revistes socialistes com *La Ilustración Popular*, *La Ilustración del Pueblo*, *La Revista Socialista*, *Socialismo*, *Vida Socialista*, *Acción Socialista...*; en la premsa regional socialista com *La*

Lucha de Clases, *La Aurora Social*, *La Guerra Civil*, *La Voz del Pueblo*, *Solidaridad*; i en la premsa sindical: *La Unión Ferroviaria*, *El Obrero Gráfico...* Cap a finals del segle XIX, el seu nom començà a aparèixer en diverses publicacions alienes a l'àmbit socialista, com *La España Moderna*, *La Estafeta*, *Vida Nueva*, *Nuestro Tiempo*, *El Globo* i *La Correspondencia de España*. Més endavant, amb la creació de la Conjunció Republicano-Socialista el 1909, intensificà la seva participació en mitjans d'orientació republicana i liberal, col·laborant activament a *España Nueva*, *El Liberal de Bilbao* i *La Libertad*. Malgrat aquesta presència, mai deixà de contribuir a *El Socialista*, on el 31 de desembre de 1925 aparegué el seu darrer article, «Exhortaciones a los trabajadores de la Casa del Pueblo de Madrid», escrit poc abans de morir.

El 8 de desembre de 1886 morí la seva mare i començà un període de grans dificultats, en què fou ajudat per

Matías Gómez, que l'allotjà a casa seva.

L'agost de 1888 acudí a Barcelona com a delegat de Madrid al congrés constitutiu del partit i del sindicat germà, la UGT. El 1889 assistí, juntament amb Mesa i Francisco Diego, al congrés constituent de la Segona Internacional a París; el 1891, al de Brussel·les; el 1893, juntament amb Quejido, al de Zúric; i el 1896, amb Quejido i Vera, al de Londres.

El maig de 1892 protagonitzà a Santander un míting de controvèrsia amb Antonio María Coll i Puig, director de *La Voz Montañesa* i republicà federal. El 1893, Amparo Melià i el seu fill Joan, esposa i fill d'un correligionari valencià amb qui Pablo s'allotjava durant les seves visites al Llevant, començaren a residir a Madrid amb ell. No fou fins a la mort de l'espòs d'Amparo, Juan Almela Santafé, que pogué formalitzar la relació mitjançant un matrimoni civil, celebrat el novembre de 1921.



Fotografia publicat en el diari *L'Actualitat*, Barcelona, 19 d'abril de 1910

El 1899 fou elegit president de la UGT. Entre 1900 i 1902 visqué directament la querella interposada contra el Comitè Nacional del sindicat per la societat anarquista «El Porvenir del Trabajo», procés del qual resultaren absolts. Assistí el 1900 al Congrés de la Internacional a París; el 1904 al d'Amsterdam; el 1907 al de Stuttgart; i el 1910 al de Copenhaguen.

A partir del nou segle, i afavorit per l'ambient de flexibilitat introduït per Sagasta en la política canovista de la Restauració, es fundaren les Cases del Poble, s'organitzaren les Joventuts Socialistes, i, sense abandonar la captació de militants en zones urbanes, el partit s'estengué cap a les zones rurals.

El novembre de 1904 ingressà a la presó amb una condemna d'un mes i un dia per un suposat atac a la Guàrdia Civil a *El Socialista*. La nova orientació del partit donà els primers fruits a partir de 1905, any en què Iglesias,

juntament amb Francisco Largo Caballero i Rafael García Ormaechea, fou elegit regidor a Madrid i s'integrà en la comissió de Policia Urbana i Beneficència.

El 1907 presidí l'àmplia representació del socialisme espanyol al Congrés de Stuttgart. El 1908 inaugurà la Casa del Poble madrilenya. Després dels fets de la Setmana Tràgica de juliol de 1909, el partit s'integrà a la coalició republicanosocialista i aconseguí que a les eleccions de maig de 1910 Iglesias fos elegit diputat per Madrid amb 41.000 vots, essent primer diputat socialista espanyol. Renovà el seu escó els anys 1914, 1916, 1918, 1919, 1920 i 1923. Des de 1910 a 1919 ho feu com a membre de la Conjunció Republicano-Socialista, i des de 1920 en la candidatura exclusivament socialista. Fou l'únic diputat del PSOE fins a l'elecció de Francisco Largo Caballero, Julián Besteiro, Daniel Anguiano i Indalecio Prieto l'any 1918.

El setembre de 1910, després de participar en el Congrés de la Segona Internacional celebrat a Copenhaguen, Pablo Iglesias Posse emprengué una àmplia gira política i sindical per diverses ciutats de Catalunya. La seva presència constituí un esdeveniment rellevant en el marc de la consolidació del socialisme en un territori tradicionalment més vinculat als corrents anarquistes i anarcosindicalistes.

A Girona, Iglesias oferí una conferència al Cercle Republicà i presidí un míting al teatre local, on exposà els principis fonamentals de l'organització obrera. Posteriorment, al barri de Gràcia (Barcelona), intervingué al Teatre Modern davant el Centre Socialista del districte, desenvolupant un discurs centrat en la lluita de classes i en la necessitat d'articular una política proletària autònoma.

La gira continuà a Reus, on pronuncià una intervenció destacant la doble dimensió de l'acció obrera:



Manifestació d'homenatge en memòria de Pablo Iglesias al cementiri civil amb Fernando de los Ríos i Indalecio Prieto al capdavant

la lluita econòmica en el terreny sindical i la lluita política en l'àmbit institucional. A Tarragona participà en un acte al Teatre Principal i aprofità la seva estada per visitar la recentment inaugurada Biblioteca Obrera, símbol de l'esforç creixent de formació cultural de les classes treballadores. Finalment, a Tortosa, malgrat l'hostilitat manifestada per alguns sectors locals, prengué part en un míting acompanyat de dirigents com Marcel·lí Domingo, reforçant així la presència del socialisme a la regió.

La gira de 1910 tingué una acollida significativa entre els treballadors i militants catalans, i contribuï a difondre els postulats socialistes en un espai polític fins aleshores dominat per l'hegemonia anarcosindicalista.

Des del seu escó parlamentari, Iglesias pronuncià discursos contundents exigint moralitat i transparència política. No fou un teòric, sinó un divulgador, un propagandista i un organitzador. El seu

estil de vida reflectí una austeritat i una dedicació comparables a les dels seus contemporanis krausistes, fundadors de la Institució Lliure d'Ensenyament. Al Parlament, les seves principals reivindicacions se centraren a denunciar els abusos i arbitrietats comesos pel Govern durant vagues i manifestacions. Defensà amb fermesa el dret dels treballadors a la vaga, la protecció dels drets civils i advocà per la derogació de la Llei de jurisdiccions. Igualment, es manifestà en contra de la intervenció militar d'Espanya al Marroc, en considerar que responia als interessos de les classes burgeses, utilitzant-hi un exèrcit compost majoritàriament per obrers.

La seva actitud estigué marcada per un cert obrerisme, que caracteritzà els primers períodes del Partit Socialista, juntament amb una relativa manca de sistematització metodològica en l'anàlisi sociopolítica.

La seva salut, sempre fràgil, començà a deteriorar-se

acceleradament, i des de 1912 li fou impossible assistir als congressos internacionals, i des de 1914, tampoc als nacionals. L'any 1913 abandonà la direcció d'*El Socialista*.

Tot i no intervenir-hi directament, seguí de prop la vaga revolucionària de l'agost de 1917 després d'haver assistit a l'Assemblea de Parlamentaris a Barcelona. Igualment, visqué amb intensitat els debats entorn de la proposta d'ingrés del Partit Socialista a la III Internacional.

Malgrat tot, no abandonà la presidència ni del PSOE ni de la UGT, fins al seu traspàs a Madrid el 9 de desembre de 1925. L'enterrament es convertí en la manifestació més multitudinària que Madrid havia presenciada en molt de temps. Mentre el seguici fúnebre arribava a les portes del Cementiri Civil, encara sortien de la Casa del Poble diverses societats obreres arribades des de diferents punts d'Espanya per retre-li un darrer homenatge. **LI**

Les càpsules de *prevenció de riscos laborals*

Pots veure tots els
episodis escanejant
aquest codi



Disponibles
al



Subscriu-t'hi



Nou canal de WhatsApp de la **UGT de Catalunya**



Uneix-t'hi

Els teus
drets laborals
i totes les
novetats
sindicals
a només
un clic

Escola de Lletres de Tarragona: Batec i Motor de la Creació Literària

Jordi Vinyals, Director de l'Escola de Lletres de Tarragona



Un bon clàssic literari és sempre un fons d'armari per desenvolupar qualsevol tema. El relat clàssic d'Edgar Allan Poe, «El cor delator», ens ha servit per treballar, amb el grup d'Altafulla, temes centrals de narratologia com el tema d'un text, la trama i el conflicte. Vosaltres, heu llegit el relat?

*Publicat el 22 d'octubre de 2025 a l'Instagram de l'Escola de Lletres
(@escoladelletres)*

Al cor del Camp de Tarragona, un espai vibra amb la força de les paraules i la passió per les històries. L'Escola de Lletres, projecte principal de l'Associació Tarragona Literària, va néixer l'any 2002 d'una convicció profunda: el talent literari necessita un ecosistema on créixer, eines per polir-se i una comunitat per compartir-se. Avui, la nostra missió és ser aquest punt de trobada, un far que fomenta la creació literària de qualitat i consolida un teixit cultural viu i connectat amb la societat. No som només una acadèmia, sinó un taller obert a tothom qui senti la necessitat d'explorar el món a través de l'escriptura.

El nostre enfocament es basa en una formació d'excel·lència, propera i profundament arrelada en la pràctica de l'ofici. Els nostres programes estan dissenyats per acompanyar l'escriptor en totes les seves etapes. Entre la nostra oferta formativa destaquen propostes com el Taller d'escriptura narrativa «Bufet de lletres», un taller d'iniciació per a adults on s'analitzen tècniques, estructures i el llenguatge dels diferents gèneres. Per als amants del vers, el Taller d'escriptura poètica «Enganyosa poesia» ofereix un espai per treballar en un projecte poètic personal amb la guia i el suport constant del professor i del grup. Un dels nostres pilars fonamentals és el treball amb els més joves, materialitzat en el Taller d'escriptura jove «La conxorxa dels mots», orientat a joves a partir de 12 anys, on no només

s'inicien en la creació, sinó que es treballa l'expressió de l'aspecte més íntim i personal de cada alumne.

Però l'Escola de Lletres transcendeix les parets de l'aula. Com a part activa del Pla de Foment de la Lectura de Tarragona, entenem la literatura com un fenomen viu que necessita ser compartit. Impulsem i organitzem una gran varietat d'activitats culturals com rutes literàries per la ciutat, clubs de lectura amb autors convidats i recitals de poesia com el cicle «Veus de poeta». La nostra vocació de fer xarxa ens porta a col·laborar estretament amb entitats del territori com el Museu d'Art Modern, la Biblioteca Pública o Òmnium Cultural. A més, reafirmem el nostre compromís amb el talent emergent participant com a jurat en els Premis Joves.Lit, organitzats per l'APELLC, on oferim una beca d'estudis als guanyadors.

En definitiva, l'Escola de Lletres de Tarragona és més que una suma de cursos; és una comunitat apassionada que busca, amb els seus membres i alumnes, omplir el Camp de lletres. Un espai segur per experimentar, per descobrir la veu pròpia i per celebrar el poder transformador de la literatura. El nostre objectiu final és que cada paraula escrita contribueixi a fer un món una mica més ric i més humà. Perquè escriure és, sobretot, una manera d'entendre. I nosaltres volem ser l'espai on aquesta comprensió floreixi.



Aquesta setmana, els robatoris a museus han estat notícia, i també al grup itinerant! El nostre viatge a la narrativa del passat ens ha dut a imaginar furts com el que va viure el Museu Nacional Arqueològic de Tarragona l'any 1903, quan va desaparèixer una col·lecció de monedes sense deixar rastre. Hem fet volar la imaginació per imaginar edificis que amaguen tresors de tots els tipus, d'aquí i d'allà.

Publicat el 22 d'octubre de 2025 a l'Instagram de l'Escola de Lletres (@escoladelletres)

El haiku: la poesia de l'instant

Rosa Maria Puig-Serra, periodista

L'art de dir-ho tot amb disset síl·labes

El haiku és una de les formes poètiques més breus i, alhora, més plenes de significat de la literatura universal. Amb només tres versos, és capaç de capturar un instant, una sensació o una observació del món natural amb una senzillesa i profunditat sorprenents. Aquesta combinació de simplicitat formal i intensitat emocional l'ha convertit en una de les expressions poètiques més estimades arreu del món.



Del Japó clàssic a la modernitat

El haiku té el seu origen al Japó del segle XVII, com a evolució d'una forma poètica més antiga anomenada *renga*, que consistia en poemes col·lectius escrits per diversos autors. El primer vers d'aquests poemes, l'hokku, servia per introduir el tema i l'ambient de la composició. Amb el temps, aquest primer vers va adquirir vida pròpia i es convertí en el haiku, un poema independent.

El gran mestre del haiku és Matsuo Bashō (1644–1694), considerat el seu fundador modern. Bashō va donar al haiku un sentit espiritual, connectant-lo amb el budisme zen i amb la contemplació de la natura. Per a ell, escriure un haiku era una manera de captar la bellesa d'un moment efímer, d'allò que passa i ja no torna. Un dels seus haikus més famosos n'és un bon exemple:

Al mar aboca
el sol roent del dia,
el riu Mogami.

En tres versos senzills, Bashō transmet la quietud i el moviment, fent que el lector visqui aquell instant com si hi fos.



«En silenci, en silenci, / roses grogues de muntanya cauen – / so dels ràpids». Matsuo Bashō

Estructura i esperit del haiku

Tradicionalment, el haiku s'escriu en tres versos de 5, 7 i 5 síl·labes. No té rima i sol contenir una paraula de temporada (*kigo*), que situa el poema en un moment concret de l'any. També és habitual la presència d'una pausa o tall (*kireji*), que separa dues imatges o idees, creant un petit contrast o gir poètic.

El haiku parteix sempre de l'observació directa i atenta del món. La seva força rau a dir molt amb molt poc, a suggerir més que no pas descriure. Els temes més habituals són la natura, el pas del temps, la simplicitat de la vida quotidiana i la consciència de la impermanència.

Altres grans mestres japonesos com Yosa Buson, Kobayashi Issa i Masaoka Shiki van continuar el camí obert per Bashō. Buson, també pintor, aportà una mirada més visual; Issa mostrà una gran sensibilitat humana i compassiva; i Shiki, a finals del segle XIX, consolidà el terme *haiku* i el renovà per adaptar-lo a la modernitat.

L'arribada a Europa

El haiku va arribar a Europa a finals del segle XIX, en un moment d'interès creixent per la cultura japonesa després de l'obertura del Japó durant l'era Meiji (1868–1912). Els primers estudiosos i traductors el van introduir a França i Anglaterra, on captivà els poetes per la seva brevetat i capacitat de suggerir emocions amb pocs mots.

A França, figures com Paul Claudel i Paul Éluard van experimentar amb la forma breu i la sensibilitat del haiku. A Anglaterra, el moviment imaginista, encapçalat per Ezra Pound, va adoptar molts dels seus principis: precisió, simplicitat i força visual. El famós poema "Pound In a Station of the Metro" és gairebé un haiku occidental:



L'aparició d'aquests rostres a la multitud;
pètals sobre una branca negra i molla.

A partir d'aquí, el haiku va influir nombrosos poetes europeus i americans, que hi van veure una nova manera d'expressar el món interior a través de la imatge pura.

El haiku a Catalunya

A Catalunya, el haiku va començar a fer-se conèixer a principis del segle xx, coincidint amb el Modernisme i el Noucentisme. Aquests moviments, sensibles a les cultures orientals i a la idea de bellesa senzilla, van trobar en el haiku una font d'inspiració.

Poetes com Josep Carner, Carles Riba i Joan Salvat-Papasseit van experimentar amb la poesia breu i amb una escriptura suggeridora, tot i que no sempre seguint estrictament la mètrica japonesa.

Més endavant, Màrius Torres, Joan Teixidor o Josep M. López-Picó van incorporar a la seva obra una mirada més íntima i meditativa, pròxima a l'esperit del haiku.

A la segona meitat del segle xx, el gènere va continuar present en la poesia catalana. Autors com J. V. Foix i Joan Brossa en van explorar les possibilitats formals, mentre que Narcís Comadira, Carme Pagès, Feliu Formosa, Olga Xirinacs, Miquel Martí Pol o Joana Raspall han escrit haikus d'una gran sensibilitat, adaptant-los al paisatge i a la llum mediterrània.

Com a exemple, un haiku de Salvador Espriu expressa perfectament aquest esperit:

Quedem de sobre
molt xops de la vessada
sang del capvespre.

Hi trobem la mateixa contemplació del món natural que en els haikus japonesos, però amb el color i la llum propis del nostre país.

El haiku avui

Actualment, el haiku és una forma poètica plenament global. A Catalunya i arreu del món hi ha concursos, tallers i revistes dedicades exclusivament a aquesta forma breu. Les xarxes socials, amb la seva naturalesa immediata, també han contribuït a la seva difusió, ja que el haiku s'adapta perfectament a formats curts.

Molts poetes contemporanis utilitzen el haiku com una manera d'exercitar la mirada i l'atenció. Escriure haikus és aprendre a observar, a estar present, a captar allò que sovint passa desapercebut. En una època de velocitat i distracció, el haiku ens convida a aturar-nos i mirar.

Una influència que perdura

El haiku ha deixat empremta més enllà de la poesia. La seva filosofia ha influït la fotografia, la pintura minimalista, el disseny i fins i tot l'arquitectura contemporània. El principi de menys és més, la recerca de l'essència i la bellesa de la simplicitat són valors presents en molts altres àmbits creatius.

En el context català, el haiku ha servit per explorar una nova sensibilitat poètica: la de captar la vida quotidiana amb ulls tranquils, de trobar poesia en el gest més petit, en la llum d'una tarda o en un moviment del vent.

Del Japó antic a la Catalunya d'avui, el haiku ha viatjat i s'ha transformat, però sense perdre la seva essència.

Tres versos breus poden contenir tot un món si hi ha una mirada que sap veure. En un temps ple de presses i de soroll, el haiku ens recorda la importància del silenci, de la calma i de la presència.

És, en definitiva, una poesia de l'instant, que ens convida a viure amb més atenció i a descobrir la bellesa amagada en les coses petites.



Haiku gravat en pedra. Rakushisha, Sagano, Kyoto, Japó.
Wikimedia Commons

Selecció de haikus

Clàssics japonesos traduïts al català

L'estany antic 古池や
salta una granota, 蛙飛びこむ
soroll de l'aigua. 水の音

Matsuo Bashō (1644–1694)

Mar de primavera 春の海
tot el dia oscil·la, 終日のたり
suau, indolent. のたりかな

Yosa Buson (1716–1784)

El món és rosada, 露の世は
sí, només rosada 露の世ながら
però encara... さりながら

Kobayashi Issa (1763–1828)

Menjo un caqui 柿食えば
sona la campana 鐘が鳴るなり
del temple Hōryū-ji. 法隆寺

Masaoka Shiki (1867–1902)



Retrat de Matsuo Bashō,
ff. del s. XVIII, de Katsushika Hokusai



Masaoka Shiki. Autor desconegut



Les formigues, cal·ligrama de Salvat-Papasseit, pg. del Born. Wikimedia Commons

Haikus de poetes catalans

Llum de setembre.
Dins l'aigua immòbil passa
l'ombra d'un núvol.

Narcís Comadira

Fulla que cau,
l'aire la fa ballar
com la meva por.

Carme Pagès

El vent de tarda.
En un bassal de pluja
tremola el cel.

Feliu Formosa

Claror d'octubre.
Darrere els pins, la mar
s'adorm en plata.

Joan Teixidor

Tot és presència.
El vent m'esborra el rostre
sóc només aire.

J. V. Foix

Silenci al vespre.
Un gat travessa el pati,
cau una flor.

Olga Xirinacs

Plou suaument.
La tarda té una olor
d'aigua i de casa.

Miquel Martí i Pol

Humil, la idea
s'empeteix en forma
de mot, per dar-se.

Joana Raspall

Sota la llum d'argent,
en les branques, el vent
canta el teu nom.

Rosa Leveroni



Fundació Joan Brossa

Haikus actuals (xarxes socials)

Obrir els ulls.
De bon matí, lleganyes.
Un raig de llum.

@lluistroig_haikus

Calma senzilla
i homes devorant terra.
Inabastable.

Blog de Dani Espresate
(entrada Hikú 6)

Saltabardissa a la flor,
s'hi abraça. Jo li voldria.

Dàlia Mora Presas
(@daliadora)

Mel i llimona,
remei de veu cansada
que no callarà.

Ester Enrich Coma
(@ester.enrich.coma)

Senyalo amb el dit
una taca en el llibre
sé que m'escolta.

Pep Mita
(blog/joc: 30 haikus)

Recull d'obres que contenen haikus (o altres formes poètiques japoneses) traduïts al català

- *L'estret camí de l'interior*, de Matsuo Bashō (traducció de Jordi Mas López). Considerat un dels cims de la literatura japonesa clàssica. Publicat per Edicions de 1984 (2012)
- *Cent de cent*, de Hyakunin Isshu de Fujiwara no Teika (traducció de Jordi Mas López). Editorial Vitel·la (2011)
- *Crònica de la cabana*, de Kamo no Chōmei (traducció i estudi de Jordi Mas López). L'Art de la Memòria edicions (2014)
- *Tres veus lligades a Minase*, de Sōgi, Shōhaku i Sōchō (traducció de Jordi Mas López)
- *Hyakunin Isshu / Llibre de les cent tankes*, versió de Jaume Medina. Recull de tankes traduïdes al català. De Leonard Muntaner Editor (2021)

Antologies, estudis i fonts de poesia japonesa / haiku català

- *Llum a les golfes. Una antologia del haiku modern i contemporani català*. De D. Sam Abrams. Selecció de 112 anys de producció poètica de haikus a les terres de parla catalana. De Viena Edicions (2019).
- *L'haiku en llengua catalana*. Diversos autors. Volum que tracta de la recepció de l'haiku en català, i inclou estudis sobre com s'ha traduït i conreat. Editat per Edèndum (2014)

LT

La transició justa: transformem l'energia i la societat

Termcat, centre de terminologia



Apostar per vehicles elèctrics, comprar roba de segona mà o instal·lar plaques solars a les nostres llars són accions que avui en dia ens són familiars, i totes estan emmarcades dins el que es coneix com a **transició energètica**. Però a què fa referència exactament aquest concepte? És un canvi de fons, progressiu però imparable, que busca deixar enrere els combustibles fòssils i avançar cap a un model energètic net basat en la sostenibilitat. I és important remarcar que no és només una qüestió ambiental: implica repensar com consumim energia, com ens movem, com produïm i, fins i tot, com treballem. Per això diem que és un repte transversal, perquè té repercussions individuals, socials i també professionals.

Perquè aquest canvi de model sigui realment transformador i no generi desigualtats, cal parlar també de **transició energètica justa** o **transició justa**. Es tracta d'un model que té en compte l'impacte social i laboral que comporta deixar enrere determinades activitats i formes de producció. Què passa amb els llocs de treball que desapareixen en sectors com el dels combustibles fòssils? I amb els territoris on aquestes activitats eren la principal font d'ingressos? Per a donar resposta a aquests interrogants, la transició justa té en compte el manteniment dels llocs de treball i la creació d'activitat en els territoris afectats i, alhora, procura acompanyar els col·lectius de la població en risc i promocionar una diversificació i especialització coherents amb el context social i econòmic.

Així doncs, si les organitzacions segueixen un model de transició justa, aquesta transició pot tenir conseqüències positives. Per exemple: en el sector de la construcció està

creixent la demanda de professionals en rehabilitació energètica o en instal·lació d'aïllaments tèrmics. En aquests casos, les organitzacions poden garantir processos d'actualització professional perquè el personal s'adapti a les noves normatives, certificacions i tecnologies vinculades a l'energia. També poden promoure la creació de perfils emergents de gestió energètica, d'instal·lació de plaques solars, i també específics per a treballar amb hidrogen verd, entre d'altres.

La transició energètica justa no només implica transformar sectors productius, sinó també els hàbits i entorns de treball. Per exemple, en la mobilitat professional, les organitzacions han d'incorporar vehicles de baixes emissions. I en l'àmbit de l'edificació, han de vetllar perquè els seus espais compleixin normatives d'eficiència energètica. Col·lectivament, això reforça la idea que les decisions individuals i empresarials tenen un impacte social compartit, i que és possible fer una transició justa per a assegurar que els beneficis arriben a tot el personal i als territoris implicats.

En aquest article hem pogut veure com la llengua també viu un procés d'adaptació a la transició energètica, ja que arriba acompanyada de nous conceptes que, al mateix temps, reclamen denominacions genuïnes per a fer-hi referència, també en català. Conèixer i fer servir correctament aquesta terminologia és clau perquè el personal, les organitzacions i la societat en general entenguem el canvi i hi puguem participar activament.

Podeu consultar les fitxes terminològiques d'aquests termes i d'altres de relacionats al *Diccionari de transició energètica* del TERM CAT. [L1](#)

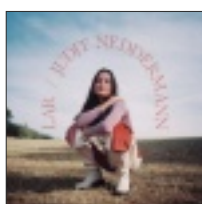
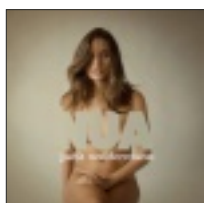
Judit Neddermann Vinaixa

Barcelona, 1991

Artista



Soc cantautora, fa onze anys que vaig començar la meua carrera artística. He publicat sis discs de música original i un disc de nades. Al llarg de la meua discografia he prioritzat el català com a llengua, però també canto en castellà, portuguès, euskera i francès. De cada disc se'n deriva una gira de concerts en directe arreu del territori de parla catalana i des de fa tres anys també per la resta d'Espanya i, puntualment, a altres països com Mèxic, Estats Units, Argentina, Uruguai, Colòmbia i Brasil. He col·laborat amb diversos artistes de renom com Joan Manuel Serrat o Alejandro Sanz i em sento molt vinculada a la terra, buscant sempre traslladar el sentiment de pertinença combinat amb una obertura al món plural i divers on vivim. La música que faig transmet calma i amor.



A casa, en quina llengua o llengües parles? I a la feina?

En català. A la feina majoritàriament en català però en bastantes ocasions en castellà.

I a les xarxes socials?

Principalment en català però de vegades també en castellà, portuguès, anglès i euskera puntualment.

Quina llengua fas servir per fer cerques a internet?

El castellà, en general, tret que sàpiga que hi haurà el contingut que busco en català.

Mantens el català en les converses?

Sí.

En quins idiomes sabries dir *sisplau*, *gràcies*, *hola* i *adéu*?

Català, castellà, portuguès, anglès, francès, italià, euskera.

Quin adjectiu faries servir per descriure la lluna plena?

Màgica.

Sabries recitar de memòria algun poema en català?

Sí, el «No és veritat» de la Mireia Calafell, perquè l'he musicat.

Hi ha alguna dita o frase feta que comparteixis?

Qui dia passa any empeny.

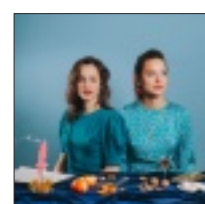
Creus que el català està en perill de desaparèixer?

No.

Una paraula que t'agradi molt i una que el diccionari hauria d'admetre.

M'encanta la paraula *farigola*, i una paraula que el diccionari hauria d'admetre és *guai*.

LT



Comunicació clara: entendre'ns ja no és un trencaclosques

Sylvia Velasco, fāsy! - Comunicació clara, perquè t'entenguin

Il·lustracions de l'autora i Openmoji

T'arriba una carta de l'ajuntament. L'obres amb una mica de nervis —ja se sap que mai són bones notícies— i comences a llegir: «En virtut del que disposa l'article...». «El termini de pagament en període voluntari...». «Procediment administratiu comú...».

Arribes al final del document i encara no saps ben bé què et demanen ni què has de fer. Et sona?

O potser és el contracte de la companyia elèctrica que has de renovar: «La potència contractada es determinarà en funció de la demanda energètica prevista...». Però si tu només vols saber quant pagaràs cada mes!

Aquesta sensació de frustració, de perdre't en un mar de paraules que semblen escrites per a persones d'un altre planeta, és universal.

Però té solució: es diu comunicació clara. És a dir, transmetre de manera directa, transparent i eficaç la informació rellevant per a la ciutadania o la clientela.

No és empobrir el llenguatge, ni perdre rigor. És adaptar el llenguatge perquè tothom pugui entendre i actuar. Triar les paraules perquè la informació flueixi, no perquè impressioni. La comunicació clara no és només una qüestió de «redactar millor». Té quatre pilars que cal treballar conjuntament:

1. Llenguatge planer

Paraules conegudes, frases curtes, sense tecnicismes innecessaris.

Per exemple, en un document administratiu:

✗ «Es procedirà a la implementació de la solució escollida per l'equip tècnic.»

✓ «S'aplicarà la solució que esculli l'equip tècnic.»

O en una botiga online:

✗ «El consumidor podrà exercitar el seu dret de desistiment en el termini de 14 dies naturals...»

✓ «Tens 14 dies per tornar el producte si no t'agrada.»

2. Estructura entenedora

Ordre lògic, títols clars, apartats ben definits.

Exemple:

✗ «El que necessites és el DNI, juntament amb el formulari omplert, i la manera de fer-ho és enviar-ho per correu o bé portar-ho presencialment. Tot això s'ha de completar abans del 30 de juny.»



Què necessites: DNI i formulari omplert

Com ho fas: envia'ns-ho per correu o presencialment

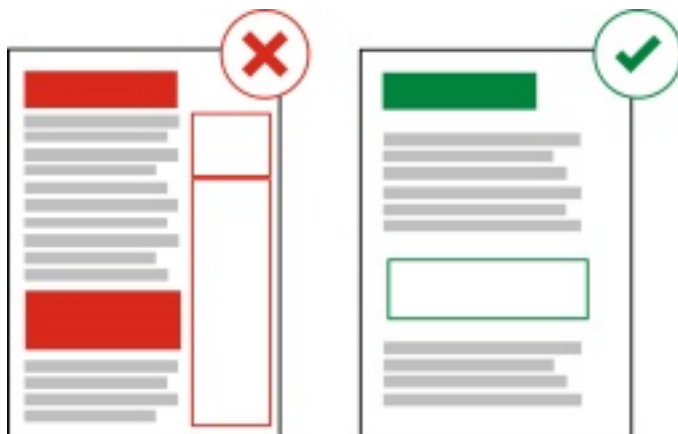
Quan ho has de fer: abans del 30 de juny

3. Disseny efectiu que afavoreix la lectura

Tipografia llegible, espais en blanc, contrast adequat, icones que ajudin.

4. Accessibilitat

Perquè tothom hi pugui accedir: gent gran, persones amb discapacitat, estrangeres, o simplement amb pressa o estrès...



Aquest enfocament no és cap moda passatgera. Tant és així que ja existeix una norma internacional, l'UNE-ISO 24495-1:2024 de llenguatge clar, que fixa principis i directrius per garantir que un text sigui comprensible.

Els pilars de la comunicació clara



Per què és important?

Els beneficis són clars i afecten tothom:

- **Per a les persones:** menys dubtes, menys errors, més autonomia.
- **Per a les organitzacions:** menys consultes i reclamacions, estalvi de recursos, més confiança i transparència.
- **Per a la societat:** institucions i empreses més properes i democràtiques.

Un exemple pràctic: les multes de trànsit:

Es mostren dues versions d'un document de multes de trànsit. La versió original (a l'esquerra) és complexa, amb moltes cites legals i frases llargues. La versió simplificada (a la dreta) és més clara, amb un disseny més modern i un llenguatge més directe. A la versió simplificada, es veu un exemple de multa de 50%.

❌ La versió original és plena de cites legals, tecnicismes i frases llarguíssimes. A més, el disseny és pla, no hi ha res que destaquï de manera eficaç.

✅ La versió en comunicació clara és més curta, està ordenada i conté instruccions per seguir pas a pas. Les paraules que fa servir són més entenedores i directes. A més, el disseny ajuda a entendre de seguida què està passant.

El resultat? El ciutadà entén què ha passat, què pot fer i en quin termini. Sense haver de trucar tres vegades per demanar aclariments.

No es perd en rigor i es guanya en proximitat i en temps. El missatge arriba, la persona que el rep l'entén i actua sense dubtes.

Una comunicació clara no és només una qüestió d'estil: és una qüestió de drets.

Quan les institucions, els sindicats o les empreses parlen amb un llenguatge que la gent no entén, es crea una barrera invisible. I tota barrera, per petita que sigui, fa menys democràtica la relació entre qui comunica i qui rep el missatge. El llenguatge pot ser una porta o un mur. Una porta, quan permet que qualsevol persona entengui què li demanen, què pot reclamar o què ha de fer per accedir a un servei. Un mur, quan cal interpretar, endevinar o buscar ajuda per entendre allò que ens afecta directament.

Les administracions públiques han començat a obrir aquestes portes. La Diputació de Barcelona, per exemple, ha revisat els seus decrets i notificacions administratives per convertir-los en documents més clars, visuals i entenedors. On abans hi havia blocs de text densos i plens de cites legals, ara hi ha resums clars, apartats amb títols i un llenguatge directe que diu les coses pel seu nom.

Es mostren dues versions d'un document de multes de trànsit. La versió original (a l'esquerra) és complexa, amb moltes cites legals i frases llargues. La versió simplificada (a la dreta) és més clara, amb un disseny més modern i un llenguatge més directe. A la versió simplificada, es veu un exemple de multa de 50%.

Aquest canvi aparentment petit té un impacte gran: ara qualsevol ciutadà pot entendre què s'ha decidit, què pot fer i quin termini té per fer-ho.

La informació continua tenint rigor jurídic, però ja no és opaca. És útil.

També hi ha ajuntaments que han començat a simplificar les seves notificacions i instàncies. En alguns casos, la millora s'ha notat de seguida: el personal d'atenció ciutadana rep menys consultes, i els ciutadans es mostren més satisfets perquè entenen què se'ls comunica.

Una treballadora d'una oficina municipal ho resumia així:

«Abans, molta gent venia enfadada perquè no entenia què li deia la carta. Ara, quan la llegeixen, saben què han de fer. I això ens facilita la feina a tots.»

Aquest moviment no és exclusiu del sector públic. Moltes **empreses privades** també estan revisant la seva manera de comunicar: contractes, factures, pàgines web, correus o condicions legals.

Perquè quan el client entén el que signa, hi confia més. Quan el missatge és clar, la marca és més sòlida.

Cada text clar és una trucada menys, una queixa menys, una relació més fluida. I, sobretot, és una manera de mostrar respecte: el temps i l'atenció dels altres també tenen valor. A la pràctica, la comunicació clara redueix la distància entre qui parla i qui escolta. És un instrument de confiança, transparència i, en última instància, de democràcia.

Perquè fer-se entendre no és un caprici, és una responsabilitat.

Del paper a la pràctica...

La teoria està molt bé, però la comunicació clara es demostra escrivint.

No cal reformular tots els documents d'un dia per l'altre. El canvi comença amb petits gestos: una frase que escurces, un paràgraf que ordenes millor, una paraula que substitueixes per una de més natural...

El principi és simple: fes que el text treballi per a qui l'ha de llegir.

Aquests són alguns consells per començar avui mateix:

Escriu pensant en la persona que t'ha de llegir. Pregunta't què necessita saber realment i posa-ho al principi.

Tria paraules habituals i frases curtes. Substitueix tecnicismes per termes propers. Escriu amb verbs, no amb noms, i fes frases curtes i directes.

Ordena la informació segons la necessitat. El més important, sempre primer.

Dona aire al text. Fes servir espais, apartats i llistes. El disseny també comunica.

Revisa amb ulls externs. Si algú aliè ho entén a la primera, ho estàs fent bé.

La comunicació clara no és opcional: és un dret i una responsabilitat. I és aplicable a tots els àmbits: administració, sindicats, empreses, entitats, asseguradores, bancs...

Quan una organització (sigui pública o privada) s'adreça a les persones amb respecte i claredat, el que diu és: «Et valoro. Vull que m'entenguis. No vull fer-te perdre el temps.»

I això, en un món on tots anem de pressa i estem saturats d'informació, és or.

I tu, et compromets a escriure més clar a partir d'avui?

Comença per aquell correu que estàs a punt d'enviar. Rellegeix-lo. Escurça les frases. Elimina paraules innecessàries. Pregunta't si qui el rep ho entendreà a la primera. Comunicar amb claredat és comunicar amb respecte. I quan ens respectem mútuament en la manera com ens adreçem els uns als altres, estem construint una societat i unes empreses més justes i democràtiques.

Si vols aprofundir en el tema, hi ha guies gratuïtes excel·lents. Totes es poden descarregar i estan plenes d'exemples.

Aquí en tens una selecció:

- Generalitat de Catalunya (2025). *Guia de comunicació clara*
- Diputació de Barcelona. Recursos i models de comunicació clara [consulta: 20.10.25]
- Ajuntament de Barcelona (2022). *Siguem clars. Guia de comunicació clara per a administracions*
- Associació Catalana de Municipis (2025). *Manual d'ús: La comunicació clara al teu ajuntament*
- Gobierno de Navarra (2025). *Guía de comunicación clara*
- Gobierno de Aragón (2020). *Manual de estilo de lenguaje claro*
- Comisión Europea (2015). *Cómo escribir con claridad*
- Termcat: adaptació de la norma ISO de llenguatge planer al català

LT

Consells per a una escriptura clara

 Pensa en el lector	 Paraules senzilles	 Prioritza la informació	 Dona aire al text	 Revisa amb ulls externs
Pregunta't què necessita saber realment i posa-ho al principi.	Utilitza paraules habituals i frases curtes, evitant tecnicismes.	Ordena la informació segons la necessitat, posant el més important primer.	Fes servir espais, apartats i llistes per millorar la llegibilitat.	Demana a algú aliè que revisi el text per confirmar que s'entén.

La sobretaula de La Font

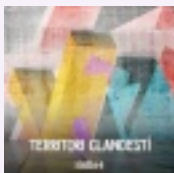
Amb la panxa plena cal fer espai per la digestió, amb la llar de foc encesa quan fa fred, i amb la brisa de la ribera quan fa calor. Aquest pòdcast de sobretaula (també disponible en versió vídeo a YouTube) ofereix converses atemporals paint el dinar a La Font del Balç «un bar enmig de la natura i obert a la cultura que ofereix música, espectacles i bon *rullitu!*». Un espai on discutir sobre el món i sobre res; sobre la vida. Cada divendres presenten un nou capítol amb persones rellevants de tots els àmbits: cultural, social, artístic, acadèmic...



Territori clandestí

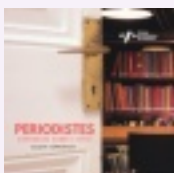
Dirigit per Consol Sáez i realitzat a Ràdio 4, un programa que presenta la cultura com a oportunitat per crear nous models socials. En altres paraules, cultures transformadores, alternatives, underground i crítiques. «La recerca de nous camins ens porta a ser encuriosits, crítics i fins i tot radicals en els nostres continguts. Sabem que als carrers dels nostres pobles i ciutats treballen esperits inquiets, gent que no vol malvendre la seva llibertat creativa per captar l'interès d'un mercat que els ignora fins que no els troba rendibles».

Els dissabtes compta amb la col·laboració de Marta Molina en l'espai «Cultures de resistència», i els diumenges amb l'Oriol Rosell a la «Biblioteca inflamable», on els llibres i les idees crítiques, divergents, gamberres, perverses, inconformistes són sempre benvingudes.



Periodistes. Converses sobre l'ofici

El Col·legi de Periodistes de Catalunya, en col·laboració amb CaixaForum+, ofereix una mirada profunda a la professió a través d'un seguit d'entrevistes. Albert Om actua com a presentador. Aquest pòdcast ofereix un espai per a reflexionar sobre el periodisme, un sector sovint dominat per



la urgència informativa. Al llarg de la temporada, una sèrie de professionals comparteixen les seves experiències i opinions sobre l'ofici. Amb episodis d'uns 45 minuts, els convidats revelen les seves perspectives personals sobre la professió i el seu estat actual. Els episodis es publiquen a Caixa Forum+ el mateix dia de la seva edició.

L'última ronda

Un pòdcast de pensament polític per a les teves converses quotidianes, també les de darrera hora a la barra d'un bar. Amb una mirada crítica i oberta, aborda qüestions actuals que generen controvèrsia i discussió, tot connectant-les amb idees i debats amb uns quants segles d'història. El presenten en Sergi Morales, la Joana Pena i en Lluís Pérez des dels estudis d'El Prat Ràdio. Un espai tranquil per pensar en veu alta, fer-se preguntes i, potser, arreglar una mica el món.



La riota

Carles Capella, Marc Llibre i Àlex Agudo diuen el que els rota pilotats des de les entranyes tècniques per Pol Sedó i Ferran Badia. Produït a l'estudi de Ràdio Molins de Rei, *La riota* és un pòdcast independent d'entreteniment que cada setmana barreja humor i actualitat. Habitualment tenen un convidat a qui fan petites entrevistes i participa en la tertúlia sense perdre el toc humorístic i informal que el caracteritza.



El pas dels llops

Impulsat pel Refugi Escola de Natura i Muntanya, *El pas dels llops* neix amb la voluntat d'amplificar la tasca dels educadors i educadores ambientals. Amb un capítol al mes, ofereix continguts amb una mirada crítica, constructiva i actual, posant en valor la recerca i la divulgació ambiental. Amb la seva tasca de seguiment d'espècies autòctones, a través del so ens porten el bosc a casa nostra. Pòdcast guanyador del premi Sonor 2025 concedit per La Mira, Catalunya Ràdio i La Xarxa. Podeu seguir-

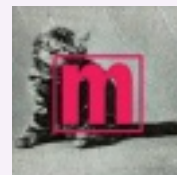


lo a diferents plataformes i al canal de YouTube.

Mentri-mentres

Arran de l'estat d'alarma, l'any 2020, un grup d'estudiants de tercer d'Humanitats de la UPF – Bernat Reher, Berta Galofré, Joan Rius i Carlos Francesch – van crear un pòdcast per pal·liar la quarantena, un espai que pretén donar veu als qui en saben. El projecte, que defineixen com una «manifestació humanística podcastil», s'ha consolidat i s'ha convertit en un espai de referència del sector per parlar d'aspectes singulars de la literatura i del pensament. Pel programa hi passen traductors, editors, escriptors, etc., sempre tenint present la literatura catalana com a camp d'estudi.

www.mentrimentes.cat



La figuereta

Informació, safareig i entreteniment al voltant del món casteller que s'enregistra a Tarragona Ràdio i que emeten desenes d'emissores de la Xarxa Audiovisual Local. És una producció pròpia d'Aina Mallol, Elisenda Rovira i Joel Brugués i compta amb la col·laboració estable de la Coordinadora de Colles Castelleres de Catalunya. Els castells van molt més enllà de les actuacions, i per això *La Figuereta* vol analitzar-ne la realitat. El programa ofereix diverses seccions, amb convidats de membres de les colles, jocs per pronosticar els castells de les diades i un consultori de l'amor. Els oients poden participar-hi amb les seves preguntes per xarxes socials. També compta amb la secció «La CCCC respon», on Cristina Sánchez, directora de la CCCC, explica de manera distesa temes feixucs com assegurances, acords d'assemblea i protocols diversos per desmentir rumors castellers.



Assaig

El bell viatge. Kavafis a la cultura catalana

Eusebi Ayensa i Prat

3 i 4 edicions

Algun crític literari

ha arribat a dir que, sense Kavafis, una gran part de la poesia catalana contemporània no hauria estat com és. Aquest és el punt de partida d'*El bell viatge*, que, prenent com a fil conductor «Ítaca», el més conegut dels poemes kavafians, pretén rastrejar la petjada d'aquest poeta no només en la lírica catalana (des de Gabriel Ferrater fins avui) sinó també en l'art (amb Josep Maria Subirachs), la música (des de Lluís Llach fins a Josep Tero i Elies Monxolí), la crítica literària i la traducció (amb Carles Riba i Josep Pla com a representants més destacats), sense oblidar el pensament polític, que ha convertit «Ítaca» en el símbol de les llibertats nacionals. El llibre, fruit d'anys de recerca de l'autor en arxius i biblioteques tant grecs com catalans i com a resultat —gairebé necessari— de la seva traducció de la poesia completa de Kavafis al català, constitueix una invitació a emprendre un bell i llarg viatge, perquè cal no oblidar que l'autèntica riquesa es troba en el camí i en el gaudi de les experiències (literàries, artístiques i musicals) que aquest ens reserva.

El llibre conté la reproducció en color de sis obres de Josep M. Subirachs inspirades en Kavafis.



Música

Mig segle vora el drac. Una història del grup Falsterbo

Miquel-Lluís Muntané

Témenos Edicions

Miquel-Lluís

Muntané és un dels noms destacats de la poesia catalana contemporània, però la seva creativitat polièdrica comprèn també una dimensió com a musicòleg i



crític musical i, en aquest camp, és autor d'unes quantes publicacions, entre les quals destaquen títols com *El moviment coral dins el teixit social català* (2016) o *Miquel Pujadó, el bard incombustible* (2019). La seva incursió més recent en l'àmbit de la música l'ha portat a traçar, en poc més d'un centenar de pàgines, la trajectòria artística de Falsterbo, la formació més prominent i longeva en el gènere de la cançó folk a Catalunya.

Però l'autor no s'ha limitat a explicar la peripècia del grup com a tal i dels seus components, sinó que, en un bon exercici de síntesi, l'ha posat en context resseguint el paisatge polític, social i cultural del país al llarg dels més de cinquanta anys de presència pública del grup. La lectura del llibre ens va conduint a través d'esdeveniments com la victòria de «Se'n va anar» al Festival de la Cançó Mediterrània de 1963, el concert multitudinari al parc de la Ciutadella el 1968, les Sis Hores de Cançó a Canet de 1975 i el sorgiment d'iniciatives com la Sala Zeleste o el Festival de Música Tradicionàrius, entre altres.

Falsterbo, que va fer la primera actuació el 1967 als Lluïsos i es va acomiadar dels escenaris el 2023 al Palau de la Música Catalana, ha estat sempre liderat per Eduard Estivill, i al llarg del temps ha comptat amb la participació de Joan Boix (mort l'any 2012), Amadeu Bernadet, Montse Domènech, Isidor Marí i Jordi Marquillas. La seva discografia consta de setze treballs en solitari i mitja dotzena més en col·laboració amb els companys d'El Grup de Folk.

Muntané ha titulat el llibre *Mig segle vora el drac*, una referència evident a la cançó més emblemàtica de la banda, «Paf, el drac màgic». En el pròleg, Francesc Miralles qualifica l'obra com «un retrat extraordinari d'una època que desperta la nostàlgia i l'admiració per tot el que es pot arribar a moure amb unes guitarres i unes poques veus». I l'autor mateix, en el capítol final del llibre, remarca que Falsterbo «deixa darrere seu un llegat potent que queda integrat, ja per sempre, a la música popular catalana

d'aquestes darreres dècades». Som davant d'un llibre que combina amb encert la informació rigorosa amb l'amenitat divulgativa i el resultat és del tot recomanable.

Dani Carreras

Novel·la

Tango satànic

László Krasznahorkai

Traducció al català de

Carles Dachs

Edicions del Cràter

L'escriptor hongarès

László Krasznahorkai (Gyula, 1954), premi Nobel de Literatura 2025, ha arribat al públic català amb la seva primera novel·la, *Tango satànic*, publicada originalment el 1985. Traduïda a més de 40 idiomes, aquesta és, de moment, la seva única obra en llengua catalana, fet que la converteix en tot un esdeveniment literari. Aquesta edició no només permet descobrir una veu fonamental de la literatura europea contemporània, sinó que també enforteix els ponts entre la cultura catalana i una de les proses més exigents i fascinants del nostre temps.

La traducció de Carles Dachs és una fita en si mateixa. Aconsegueix traslladar al català la cadència i la força de l'original, sense perdre'n ni la complexitat ni la bellesa. Amb aquesta edició, el català suma una veu imprescindible al seu panorama literari, i obre la porta a futures traduccions d'un autor que ja és llegenda.

L'acció de *Tango satànic* se situa en un poble rural hongarès que s'enfonsa en la misèria i la desolació després de la fi d'una granja col·lectiva. Els seus habitants, atrapats en un temps que sembla aturat, viuen entre la pluja constant, la pobresa i una mena d'apatia existencial. Tot canvia quan corre la notícia que Irimiás, un antic veí a qui tothom donava per mort, podria tornar. La seva figura, envoltada de misteri, desperta esperances i recels a parts iguals, i la seva presència —real o imaginada— sacseja un món que ja només sobreviu per inèrcia.



La novel·la parla de l'esperança i la manipulació, de la fe i l'engany, i de com la necessitat de creure en alguna cosa pot convertir-se en un acte desesperat. El poble esdevé un mirall d'una societat que s'esmicola, un espai on la moral s'evapora i la redempció és tan sols un rumor. Krasznahorkai no jutja ni ofereix respostes: convida el lector a contemplar el caos i a reconèixer-s'hi.

Krasznahorkai escriu amb una prosa densa, amb frases llargues que flueixen com un corrent imparable. La seva manera de narrar, sovint descrita com un «tango literari», oscil·la entre el passat i el futur, entre la llum i la foscor, amb un ritme que atrapa i desorienta alhora. És una lectura que demana paciència, però també una gran recompensa: la sensació d'haver travessat un univers poètic i filosòfic d'una intensitat poc habitual.

Tango satànic no és una lectura fàcil, però sí una d'aquelles que transformen. Un viatge fosc i fascinant per la naturalesa humana, una dansa entre la desesperança i la bellesa. Un tango, al cap i a la fi, amb el mateix diable.

Rita Nin

Novel·la

La muerte no desvelada

Luis Cabrera

Roca editorial

«Els estancs són el més semblant a la monarquia. S'hereten per sang i només surten a concurs si el propietari mor o renuncia», diu l'autor. I un estanc és precisament el motiu de fricció entre les famílies protagonistes de *La muerte no desvelada*, el nou llibre de Luis Cabrera. I de l'estanc al misteri que envolta la mort de l'oncle Bernardo. Malgrat semblar un accident o una mort estranya, cap jutge va aixecar el cadàver i no es va fer autòpsia. Bernardo era un home trencat per la mort del seu fill i sabia molts secrets de la família. Abans de morir, l'àvia de Lorenzo Almendro, l'alter ego de l'autor, li va encarregar al net que ho investigués.



La muerte no desvelada complementa *La vida no regalada*, l'altre llibre de memòria familiar i personal de Luis Cabrera, i es converteix en un fresc de l'Andalusia rural de la postguerra, plena d'incerteses i silencis que amaguen moltes realitats i moltes xafarderies i rumors.

«La de Mia i els seus fills, Josefa, Manuela i Bernardo —puntualitza Cabrera—, és una d'aquestes històries de pobles i llogarrets d'Andalusia, de les zones rurals de l'Espanya grisencs sorgida de la guerra. Com la seva, moltes altres vides d'aquell temps van transcórrer en sinergia amb les de les classes més desfavorides, les mateixes que van sortir perdedores del conflicte».

L'autor descriu l'ambient tancat i opressiu de Zimbra (nom fictici de la població d'Arbuniel, a Jaén), on personatges com el *Follacabras*, el *Pocaluces* o el *Quiebracolumnas* prenen la paraula en escenes plenes de simbolisme i crítica. Aquest ambient només es trenca amb les actuacions de l'orquestra del poble, que intervé tant per animar les festes i el festeig dels joves com per acompanyar rituals ancestrals com la *Fiesta de los Prados* o la matança del porc. La narració destaca per una descripció minuciosa d'aquestes tradicions, que l'autor utilitza per denunciar com els franquistes assassinaven opositors i maquis amb impunitat.

Amb l'arribada de la Transició, el poble comença a obrir-se a les noves tendències polítiques. El caciquisme i el clientelisme no desapareixen, però canvien de mans: molts antics franquistes esdevenen ara socialistes.

El relat també aborda altres temes, com la repressió sexual, la castedat dels capellans i la influència de les organitzacions parareligioses —com ORDENE— en la política i la societat, una realitat que el protagonista coneix de ben a prop. Tot plegat es combina amb una presència constant de la música i el flamenc, que impregna el relat.

L'autor condueix la trama revelant la informació de manera progressiva, provocant girs inesperats que transformen la direcció i la perspectiva del relat. Cabrera s'obre amb franquesa sobre la seva família, amb un llenguatge clar, directe, contundent i alhora profundament emotiu. Utilitza expressions pròpies de Zimbra, que doten el text d'una identitat única, però també introdueix passatges que flirtegen amb el realisme màgic i el to celestial: «No et preocupis si algunes de les frases que ressonen en el teu interior no tenen lògica, són irrespectuoses... Hauràs d'acostumar-te a tractar amb un Àngel del Firmament», li diu el difunt cosí Leandro a Lorenzo. Aquest recurs de fer dialogar el cel i la terra per desvelar el secret que envolta la mort del tiet Bernardo està a l'altura dels grans escriptors.

La muerte no desvelada és una història explicada des de la ferida, perquè hi ha morts que no s'enterren mai del tot i pobles que continuen parlant des de dins.

Conxa Parramon

Novel·la

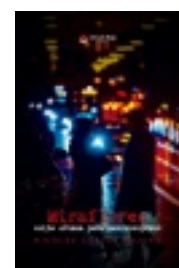
Miraflores

Nicolás Cortés

Anagrama

Es publiquen tants llibres que la saturació editorial sovint ens impedeix accedir a obres valuoses com *Miraflores*, que mereixeria un destí més lluit que l'acollida tèbia dels mitjans locals. Penso, mentre escric, en *La lleialtat dels caníbals* de Trelles Paz, autor peruà que, tot i el suport d'Anagrama, ha passat desapercebut. Si aquest ha estat el camí de Trelles, què no serà per a N. Cortés, que, amb menys mitjans però amb la mateixa ambició i mirada lúcida sobre una societat en declivi, ha bastit una novel·la que mereix ser llegida.

Miraflores recorda, en esperit, *La colmena* de Cela. Els personatges, com diria el professor Vilanova, són tractats



amb un afecte latent; se'ls deixa salvar-se o perdre's amb llibertat, però sempre amb una tendresa commovedora. Cortés ha treballat com un orfebre: ha dedicat anys a construir vides dins la crisi de 2008, vides que narren, pensen i ressonen. No escriu per omplir pàgines; el seu text ofereix múltiples capes de lectura, des del *thriller* fins a la reflexió moral més fonda, on el context modela la consciència i el destí pesa com a les tragèdies gregues.

Hi trobem ecos d'Orfeu i Eurídice en Euri, la deessa cubana, i Paquito, el pobre il·lús. Cortés s'endinsa en la fragilitat humana, en la venjança, la justícia, el destí. Temes que Borges ja va tocar a *L'home al llindar* i que aquí reviu amb veu pròpia. L'autor és, abans que res, un lector profund, i això es nota: l'estructura de *Miraflores*, que alguns han llegit com a dietari, beu també del *collage*, del retaule modern, de Joyce i Julián Ríos, i demana d'un lector no passiu, sinó atent, gairebé atlètic.

Llegir *Miraflores* és endinsar-se en una catedral literària que retrata una ciutat disfressada però reconeixible. Cortés ens desafia i ens abraça amb una prosa que és alhora verí i bolero. No llegir-lo seria com deixar Pavarotti cantant a la dutxa. Una oportunitat perduda per escoltar allò que importa.

Hector Leal

Novel·la

Gliff

Ali Smith

Traducció al català

de Dolors Udina

Raig Verd

«Una veu que es mou amb lleugeresa i precisió, on la valentia i la bondat triomfen en esperit sobre el perill i la por.» *Financial Times*

L'autora, sempre lúcida i crítica, ha estat considerada una de les escriptores més importants de les lletres britàniques. De nou sorprèn. En la distopia de *Gliff*, la societat s'ha tornat tan desigual que



ningú no veu els qui queden fora del sistema. El govern, amb la seva burocràcia implacable, destrueix sistemàticament les llars marcades amb una línia vermella.

Bri i Rose són «no-verificables» perquè la seva mare es va negar a acceptar el model de capitalisme de vigilància que ho controla tot. No tenen accés als privilegis digitals i viuen en una situació d'exclusió. Però quan troben un *gliff* —una marca mínima, un senyal fora de lloc, una esquerda en la realitat— comença una altra forma de resistència. Una altra manera de mirar. Amb el seu estil lúdic i agosarat, Ali Smith ens ofereix una faula contemporània sobre l'empremta i la força transformadora d'allò que no encaixa. Una obra sobre la recerca de sentit que fa del llenguatge una eina per obrir espais de llibertat i repensar el món.

Quan tot sembla paralitzat, fins i tot una petita alteració pot canviar-ho tot.

Novel·la gràfica

Mala olor

Nadia Hafid

Editorial Finestres

Retrat fidel, al·legoria, o ambdues coses al mateix temps, *Mala olor* presenta una cultura empresarial —reflex d'una cultura general que es podria anomenar *societat*?— que emfatitza la superficialitat com una mena d'identitat, un escut cap a l'exterior de l'entorn intern, per representar una aspiració que és rebuda amb ambivalència per alguns personatges del llibre. El nom de l'empresa del relat, «Angle», suggereix un munt d'ironies i potser una clau per desxifrar el laberint de sensacions que transcorren en l'ambient representat al llarg de l'obra: els personatges han de fer un recorregut per trobar-se entre ells o escapar-se'n, segons les situacions de la trama, com si la veritat de les intencions del que es diu o el que es fa no estigués a plena vista, sinó, potser, en girar una o diverses cantonades.



És la tercera novel·la gràfica de Nadia Hafid (Terrassa, 1990), il·lustradora que alterna encàrrecs per a mitjans de comunicació amb projecció arreu del món amb obres com aquesta. A *Mala olor*, plasma un ambient empresarial on les persones han de navegar com a treballadores i participants en la propagació dels valors que imperen, per força i/o amb complicitat. O no.

I és aquí on sorgeix la protagonista que es fa visible a la novel·la gràfica. Què representa aquesta «mala olor», que no se sap, o no es vol saber d'on emana? Com en l'època que ens toca viure, sembla com si convingués més mirar cap enfora, com fan alguns dels personatges de l'obra, per assenyalar —«indirectament», si cal, apel·lant valors «objectius»— algun element o algú que no acaba d'encaixar en una imatge idealitzada i no heterogènia, com l'origen d'una particular situació, designada com una anomalia. Pot existir una «societat» amb aquestes característiques sense l'obstinació de definir la diferència com un element a «corregir»? És possible que una «normalitat» basada en aquest criteri sigui, en si mateixa, l'anomalia?

La persona lectora està invitada a fer el recorregut que fan els personatges i els entorns exquisidament il·lustrats per l'autora per arribar-hi, potser, com fa el personatge que es pot definir com la «directora» a les últimes pàgines del relat, quan el dilema es resol de forma contundent. La vinyeta final potser podria ser el punt de sortida on haurien de mirar les persones responsables de dirigir grups d'humans dins la societat (famílies, comunitats, empreses, partits polítics, governs, per dir alguns exemples) per poder imaginar altres opcions possibles i des d'on podrien partir per trobar solucions als inevitables reptes de la convivència. Podria ser més útil això, en comptes d'inventar problemes que al final són causats pels valors que promouen?

Antonio Esqueda



NOUS CURSOS IDFO 2026



ESCANEEJA I CONSULTA TOTS ELS CURSOS SEGONS LA MODALITAT:



FORMACIÓ
PRESENCIAL



FORMACIÓ
ONLINE

- ✓ Administració
- ✓ Educació i formació
- ✓ Carnets professionals
- ✓ Certificats de professionalitat
- ✓ Comerç i màrqueting
- ✓ Disseny, imatge i publicitat
- ✓ Indústria
- ✓ Seguretat Privada
- ✓ Serveis a persones
- ✓ Turisme i hosteleria
- ✓ Habilitats personals
- ✓ Idiomes
- ✓ Sanitat
- ✓ Transports
- ✓ Informàtica

FORMACIÓ I ORIENTACIÓ PROFESSIONAL PER A TREBALLADORS/ES

BARCELONÈS

Rambla del Raval 29-35 1r pis
Tel. 93 268 92 92
Barcelona

BARCELONÈS NORD - MARESME

Miquel Servet 211 int.
Tel. 93 387 22 66
Badalona

BAIX LLOBREGAT - ALT PENEDES - GARRAF - ANOIA

Revolt Negre, 10-14
Tel. 93 261 91 37
Cornellà de Llobregat

BAGES - BERGUEDA - SOLSONÈS

Pg. Pere III 60-62
Tel. 93 874 27 03
Manresa

VALLÈS OCCIDENTAL

La Unió 23 1r pis
Tel. 93 733 41 85
Terrassa



idfo Institut per al
desenvolupament
de la formació
i l'ocupació

MÉS INFORMACIÓ
i INSCRIPCIONS

OSONA - VALLÈS ORIENTAL

PL Osona 4 1r pis
Tel. 93 048 51 57
Vic

GIRONA

Sant Agustí 32 baixos
Tel. 972 485 637
Girona

LLEIDA

Pg. de Ronda 59-61
Tel. 973 273 644
Lleida

REUS

PL Villarroel 2 1r pis
Tel. 977 775 679
Reus

TORTOSA

Ciutadella 13 1r pis
Tel. 977 510 868
Tortosa

EL MÒBIL, NO ET FARÀ GAUDIR DE L'AIRE LLIURE



MENYS PANTALLA, MÉS VIDA!



PER A MÉS INFORMACIÓ:
gen.cat/digitalitzacioresponsable



Generalitat
de Catalunya

tothom El Govern de